

ВІСНИК

THE HERALD

-VISNYK

Свобода народам!
Свобода людині!

Спільно — політичний місячник

З М І С Т

** — У четверту річницю	1
Инж. С. Квасницький — Підстави нашої політики	2
І. Ф. — Протест проти голодової облоги України	3
І. Боднарук — Умовини успішної виховної праці	4
Леонід Полтава — Національний гимн — проти Валу- свщини	8
** — Партизанка	9
Д-р Михайло Кущнір — Маляр з правдивої події	11
Михайло Островерха — Рим — колись і тепер	12
Д-р З. Р. Винницький — Для тих, що прийдуть після нас	14
Богдан Коринт — Книжка віддзеркалює культуру	17
Д-р Роман Кухар — Лужиці — найменша слов'янська нація	18
Юрій Тис-Крохмалюк — Нордберг про гетьмана Мазепу	20
Петро Кізко — Не про ту трагедію пишете, Левадо	24
Слава Подільська — Англійський науковець про росій- ський імперіялізм	25
Іван Фіта — Серце у Вільні, тіло в Кракові, а чоботи в Чи- каго	27
І. Б. — Прокляття злого вчинку	28
Ікер — Чому розбилося партнерство?	31

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ

STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION. (Act of October 23, 1962; Section 4369, Title 39, United States Code).

1. Date of filing: Oct. 1 1963. 2. Title of Publication: VLSNYK THE HERALD. 3. Frequency of issue: Monthly. 4. Location of known office of publication (Street, city, county, state, zip code): 315 East 10th Street, New York 9, N. Y. 5. Location of the Headquarters or General Business offices of the publishers (Not printers): 315 East 10th Street, New York 9, N. Y. 6. Names and addresses of Publisher, Editor, and Managing Editor. Publisher (Name and address): Organization for the Defense of Four Freedoms for Ukraine, Inc., New York. Editor (Name and address): Dr. Stephen Halamay, 315 East 10th Street, New York 9, N. Y. Managing Editor (Name and address): John Wynnyk, 315 East 10th Street, New York 9, N. Y.

7. OWNER (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual must be given). Name, Address: Organization for the Defense of Four Freedoms for Ukraine, Inc. 315 East 10th Street, New York 9, N. Y. (No stock holders). Principal Officers: Eugene Lozynskyj, President, 48 East 7th Street, New York, N. Y.

8. Known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 percent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities (If there are none, so state). Name, Address: None.

9. Paragraphs 7 and 8 include, in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting; also the statements in the two paragraphs show the affiant's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than that of a bona fide owner. Names and addresses of individuals who are stockholders of a corporation which itself is a stockholder or holder of bonds, mortgages or other securities of the publishing corporation have been included in paragraphs 7 and 8 when the interests of such individuals are equivalent to 1 percent or more of the total amount of the stock or securities of the publishing corporation.

10. This item must be completed for all publications except those which do not carry advertising other than the publisher's own and which are named in sections 132.231, 132.232, and 132.233, postal manual (Sections 4355a, 4355b, and 4356 of Title 39, United States Code).

A. Total no. Copies printed (Net Press Run). Average no. Copies each issue during preceding 12 Months 22,000. Single issue nearest to filing date 2,000. B. Paid Circulation. 1. To term subscribers by Mail, Carrier delivery or by other means. Average no. Copies each issue during preceding 12 months 16,940. Single issue nearest to filing

date 1,560. 2. Sales through Agents, news dealers, or otherwise. Average no. Copies each issue during preceding 12 months 2,850. Single issue nearest to filing date 250. C. Free distribution (including samples) by mail, carrier delivery, or by other means. Average no. Copies each issue during preceding 12 months 1,320. Single issue nearest to filing date 120. D. Total no. of Copies distributed. (Sum of lines B1, B2 and C). Average no. Copies each issue during preceding 12 months 21,110. Single issue nearest to filing date 1,930.

I certify that the statements made by me above are correct and complete. (Signature a editor, publisher, business manager, or owner): Dr. Stephen Halamay.

ЗБІРКА НА ПОКРИТТЯ КОШТІВ ПРОЦЕСУ:

НЬО ЙОРК, Н. Й.

Збіркова листа ч. 11 — збірщик Дмитро Залізник.
По 100.00 дол.: Другий Відділ ООЧСУ Нью Йорк.
По дол. 8.00 — Д. Залізник.

Збіркова листа ч. 16 — збірщик Микола Ганущак.
По дол. 2.00: Б. Глоба.

Збіркова листа ч. 19 — збірщик М. Гранківський.
По дол. 5.00: В. Драбак.

Збіркова листа ч. 22 — збірщик О. Рибіцький.
По дол. 3.00: І. Б.

По дол. 1.00: О. Стефанік.

Збіркова листа ч. 30.
По дол. 100.00: Осередок СУМА, Головна Управа
УПА.

КЛІВЛЕНД, ОГАІО

Збіркова листа ч. 31 — збірщик Степан Кавка —
дол. 408.00.

Збіркова листа ч. 32 — збірщик Іван Ющак — дол.
11.00.

Збіркова листа ч. 33 — збірщики: Мирослав Гей-
ниш, Юрій Коцкомбас — дол. 124.00.

Збіркова листа ч. 34 — збірщик Оксана Рошецька
— дол. 92.00.

Збіркова листа ч. 35 — збірщики: О. Блашків і М.
Василишин — дол. 38.00.

Збіркова листа ч. 36 — збірщик Володимир Стри-
гун — дол. 55.00.

Збіркова листа ч. 37 — збірщик М. Дідич — дол.
58.00.

Збіркова листа ч. 38 — збірщик М. Дідич — дол.
10.00.

Збіркова листа ч. 39 — збірщик Василь Єнко —
дол. 22.00.

Збіркова листа ч. 40 — збірщик Семен Кріслатий —
дол. 39.00.

Збіркова листа ч. 42 — збірщик Микола Гапуляк —
дол. 15.00.

Збіркова листа ч. 44 — збірщик Володимир Шудан
— дол. 82.50.

Збіркова листа ч. 45 — збірщик Андрій Вільшан-
ський — дол. 37.00.

(Продовження на стор. 32-ій)

ВІСНИК

У ЧЕТВЕРТУ РІЧНИЦЮ

Наша історія багата на дати, якими фіксується геройські чини великих мужів і творців нашого національного буття. Місяць жовтень буде записаний на сторінках нашої найновішої історії, як місяць, що, попри трагічні події, як замордування кровожадною Москвою Провідника ЗЧ ОУН сл. пам. Степана Бандери,

Армії, як показник реальної нашої сили. У жовтні 1962 року ми виграли моральний бій з Москвою на політичному процесі в Карльсруге, де найвищий Суд Німецької Федеративної Республіки засудив московських імперіялістів за злочини над українським народом. Але в тому ж місяці припадає сумна до болю дата —

СТЕПАН БАНДЕРА
1. І. 1909 — 15. X. 1959

приніс дати, які промовляють до нас, сучасників, і будуть промовляти також до наших нащадків про час, що зроджував у нашій нації відчуття своєї непоборности й віри у власну невмирущість.

У жовтні 1942 року наш нарід започаткував творення славної української Повстанської

15-го жовтня 1959 року, коли віковичний ворог України, Москва, підступно обірвав нитку героїчного життя нашого Провідника, Друга і Керманіча революційної ОУН — сл. пам. Степана Бандери.

І ось минає вже чотири роки, як немає між нами Провідника. Від часу смерті Симона

Инж. С. Квасницький

ПІДСТАВИ НАШОЇ ПОЛІТИКИ

(У 80-річчя Дмитра Донцова)

29-го серпня ц. р. минуло 80 років з дня народження д-ра Дмитра Донцова, сучасного духового провідника національного відродження українського народу і його боротьби за визволення з московської неволі.

Дмитро Донцов широко відомий, як публіцист, редактор, мислитель і теоретик українського націоналізму. Протягом п'ятдесятьох років своєї кипучої діяльності написав він багато книжок і статей у редактованому ним „Літературно-Науковому Вістнику”, а пізніше „Вістнику” і в численних інших виданнях. Донцов, не зважаючи на старший вік, невтомно продовжує свою діяльність: пише статті, виголошує реферати, підготовляє до видання нову книжку.

Сповнені пристрасної любови до України, твори Донцова писані короткими, чіткими і енергійними, мов удари меча, реченнями, писані з ентузіазмом і залізною логікою, повні

динамізму, — гостро вражають і чарують читача. Немає в його творах нічого від сухого стилю кабінетного вченого, що відірвався від пульсуючого життя. Також не нагадують його твори писань практичного політика, з розробленою до дрібниць програмою. Твори Донцова — полум'яний заклик пророка нової доби.

Концепція націоналізму, що її опрацював д-р Донцов, є консеквентним продовженням основної, питоменної української політичної думки в її новітньому оформленні. Це — дальший розвиток підставових засад, витворених збірним генієм українського народу і втілених у творах його найкращих духових провідників — Тараса Шевченка, Лесі Українки, Миколи Міхновського. У творах д-ра Донцова і згаданих духових провідників виведені засади високоморального лицарського героїзму в боротьбі за свободу людини і свободу народів.

Лицарський дух і високо моральний зміст

Петлюри, Євгена Коновальця, Тараса Чупринки — це наша найболючіша і найбільша втрата, яку, як і попередні, вписуємо на рахунок Москви. Але так, як не вдалися всі попередні пляни кремлівських убивць, так і останні їх сподівання не здійснились. Сьогодні український визвольний фронт не розбитий, і не зламаний, як цього сподівалася Москва, висилаючи до Мюнхену свого агента із пістолею, зарядженою ціянкалієм. Український визвольний фронт зазнав великої втрати зі смертю Провідника, але члени і симпатички його продовжують далі змагатися з московсько-більшевицькою тиранією в обороні національного

існування свого народу, в ім'я національно-державної незалежності України.

Члени і симпатички українського визвольного фронту твердо ступають по визначеному їхнім Провідником шляху, задивлені в Його героїську постать. Сл. пам. Степан Бандера до останнього дня свого життя був певний у перемозі нашої Правди, в перемозі України, і цю певність передав своїм друзям. Він залишив їм, він викарбував у їхніх душах ту певність в остаточній перемозі українського народу. Він залишив по собі таку силу віри, якої жадним способом зламати не можна. І цю силу неспроможно зламати большевицька Москва.

В четверту річницю смерті невіджалованого Провідника, сл. пам. Степана Бандери схилимо наші голови в пошані до Великого Покійника і постановімо йти неухильно Його шляхом, скріплюючи український революційний фронт. Смерть Степана Бандери не сміє залишитися не помщеною на ворогові. Він мусить заплатити за неї сьогодні чи завтра. А Його накази і Його поради хай супроводять нас у нашій дальшій боротьбі за визволення Батьківщини.

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four
Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York 3, N. Y.

I. Ф.

ПРОТЕСТ ПРОТИ ГОЛОДОВОЇ ОБЛОГИ УКРАЇНИ

(30-річчя Великого Голоду)

Підтримуючи активно визвольну боротьбу в Україні, наша спільнота у вільному світі, — відзначування 30-річчя голодової облоги Москвою батьківщини — перетворила в могутній фронт боротьби проти розбійників злочинної Москви. Вся українська спільнота, в соборному об'єднанні і співпраці з поневоленими народами, демонструє проти московського брутального насильства, застосованого в 1933 р. до безборонного населення України.

Найчорнішими буквами повинні ми писати в історії світу про страшні сцени голодової обло-

творів Донцова приходять як реакція на дух і зміст московського комуністичного матеріалізму, ідеалом якого є передусім наповнений шлунок, а методами боротьби — підлий, хамський обман, шахрайство, зрада і масові вбивства.

У своїх творах Дмитро Донцов вказує нам шляхи до визволення, визначає підстави нашої політики, вчить, як треба розуміти націоналізм, традиціоналізм, пригадує нам правду наших прадідів великих.

Твори Донцова порушили в душах українців глибоко приспані, підсвідомі вичуття далекого героїчного минулого і у великій мірі спричинились до вибуху революційного націоналізму, що „душу, тіло рве до бою”.

Наука Донцова не залишилась мертвою терецією на папері, а перетворилася в чин, що виявився в зміцненні і розбудові Організації Українських Націоналістів. Заснована полковником Євгеном Коновальцем, ця організація поступово прийняла за свої ідеї, голошені Донцовим, ідеї і засади націоналізму. Її чин виявився в бойових діях проти окупантів України і в політичній акції на закордонному терені. Бойова і політична діяльність ОУН досягнула особливого напруження під час другої світової війни у збройній боротьбі УПА, в акції похідних груп, у завзятій боротьбі з московськими й німецькими окупантами. У тій боротьбі український нарід і його героїчні провідники йшли шляхами, що їх вказували Донцов, його учні та послідовники. Недарма, як опо-

ги України Москвою в 1933 році, про муки населення і мільйонові втрати людей.

Трагедія народоббивства почалася, як Москва насильно накинула Україні колективізацію і колгоспну систему. Український народ не покоровився і відмовився вступати в колгоспи. Боронився завзято, як міг.

На терор Москви український народ відповів винищуванням московської партійної еліти, НКВДистів, міліціонерів, тощо. Тоді Москва застосувала проти нього масовий терор голодової смерті. Робили це пляново і за програмою. Най-

відають свідки, при першій зустрічі з Донцовим Степан Бандера представився йому так: „Я є той, хто старається реалізувати в практиці ідеї, про які ви пишете”.

Організації Українського Визвольного Фронту усвідомлюють, що провідники націоналістичного руху можуть впасти в боротьбі, але на їх місце прийдуть нові, і підстави нашої політики, нашої боротьби, встановлені духовними провідниками народу, зокрема д-ром Донцовим, залишаться незмінними.

У 80-річчя Дмитра Донцова всі члени Українського Визвольного Фронту, їх преса і всі ті патріоти, що знають про його посвяту і працю для України, шлють йому сердечні привіти і побажання.

Тих, що деколи натякають на „кризу націоналізму” Донцова, можемо запевнити, що то вони самі переживають глибоку кризу. Певно, що вплив творчості Донцова, через шалений терор Москви, не може повністю проявитися на теренах окупованої України. Московські большевики належно оцінюють його динамічну силу, і роблять усе, щоб твори Донцова не допустити до українського народу. Але ми віримо, що завжди тоді, коли вдається перекинути ідеї Донцова на окуповану москалями Україну, вони діють з магічною силою. Скорше чи пізніше вплив його ідей проявиться як вибух нуклеарної зброї. І тоді впадуть окупаційні мури неволі, як впали колись мури біблійного Єрихону.

І. Боднарук

УМОВИНИ УСПІШНОЇ ВИХОВНОЇ ПРАЦІ

Здійснення нашого національного ідеалу залежатиме у великій мірі від того, яке є наше відношення до виховних справ і як ми розв'яжемо проблему виховання наших дітей. Це одна з найважливіших справ, і тому ми мусимо присвячувати їй якнайбільше часу й уваги. Наші діти мають продовжувати працю, яку започаткували їхні батьки й діди, і до тої праці вони мусять бути приготовані. В який спосіб? Передусім вони мусять хотіти того самого, чого хочемо ми, і змагати до того самого, до чого діди й батьки змагали, іншими словами, наші діти мусять мати ті самі ідеали, які жевріють у серцях старшого покоління. А для цього тре-

перше вистріляли безжалісно і без суду старшин армій Петлюри, ліквідували СВУ, провідників СУМ, творчу українську інтелігенцію і активне духовенство, а навіть українських національних виродеків і вислужників Москви — укапістів, бо і вони почали думати про свою т. зв. „Загірну комуни”, незалежну від Москви.

Обезголовивши українську націю від політичного проводу, духовенства і інтелігенції, Москва хотіла змусити народ до ганебної капітуляції. І тому в дальшому процесі винищування української нації, Москва застосувала голод. Весною 1933 р. на пшеничному чорноземі України відбулася найстрашніша трагедія людства світу, терор голодової смерті дійшов до нечуваних розмірів. Гинули всі: старі і молоді, батьки, матері і діти. Москва грабувала селян. Забрала хліб, худобу, кури, соломку, навіть одіжку. Цим бандитським ділом „викачування” займалися спеціально надіслані з Москви 25-тисячники під наглядом партії і НКВД.

Штучний голод в Україні мав суто політичний характер — заломити боєдатність українського народу в боротьбі з Москвою, знищити в корені небезпечну для неї націю.

Вістка про голод в Україні поборолала всі московські таємні застави, кордони і понеслася широко в світ. Український народ на західних землях слідував за долею народу за Збручем. На нищівний наступ Москви проти української нації відповів він політичним замахом на большевицького консула у Львові. Терор Москви на

ба нам створити такі умовини, які сприяли б якнайбільше нашій виховній праці й дозволили б досягнути намічену нами ціль.

Живемо в умовинах, що не сприяють збереженню в молоді тих високих ідеалів, з якими ми покинули Рідний Край і пішли на чужину. Коли у нас, старших, з кожним днем маліє зацікавлення рідними справами, а в нашій пам'яті затираються дедалі більше картини минулого, то молоде покоління вже часто навіть не знає нічого про місце свого народження, а про наше минуле й поготів.

Маємо чимало турбот, але з них усіх таки найбільша — це виховання наших дітей. Не

СУЗ заставив український народ на ЗУЗ не тільки протестами боронити українську націю проти московського геносиду, але й думати про силу майбутньої України. Під проводом сл. п. полк. Євгена Коновальця зросла в силу ОУН, що в другій світовій війні створила легендарну УПА і АБН, з його атрактивним кличем за ліквідацію російсько-большевицької імперії: „ВОЛЯ НАРОДАМ — ВОЛЯ ЛЮДИНІ”

Про голод в Україні в 1933 році нам треба писати різними мовами у світовій пресі, поширювати окремі летючки по містах, впливати на конгресменів і сенаторів, політиків і науковців. Також в університетах, коледжах і гайскулах наша молодь повинна виголошувати на ці теми відповідні доповіді.

Українська спільнота на еміграції, розсіяна по всьому світі, вірна великій жертві народу — 7 мільйонам замучених штучним голодом братів і сестер. Нашими протестаційними маніфестаціями складаємо вінки любові і вірності на мовчазному чорноземі України. Просимо Всевишнього, щоб невмирущий дух замучених жертв просвічував нашому народові шлях у боротьбі за визволення та кріпив нас усіх спільно і помагав нам розсіяним по світі жертвенно, об'єднано і соборно продовжувати, відповідно до наших можливостей, священну боротьбу народу аж до перемоги. Ми віримо, що на жертвах мільйонів мучеників мусить воскреснути нове, вільне життя на Україні.

легко було виховувати дітей на Рідних Землях, а без порівняння важче тут, де вони на наших очах стають часто не-нашими, бо вростають в чужий ґрунт, просякають чужими впливами й чужою культурою. Виховуючи їх, зустрічаємо такі великі перешкоди й труднощі, що інколи безрадно спускаємо руки.

Дуже важко виховати дитину в тутешній нервозній атмосфері, просякнутій наскрізь матеріалізмом. Виховання дітей це важка праця, яка триває довгі роки й вимагає великої посвяти, витривалости та сильної волі. Не багато є серед нас людей, які мають згадані вище прикмети духа, а тому й не багато серед нас доросли до завдань виховників.

І тут почну від того, що може багатьом не сподобатися.

Мені здається, що „культ дитини” є великою помилкою сучасної педагогіки. Безперечно, має він деякі плюси, але життєва практика показала, що несе він із собою дуже багато лиха. Прихильники „культу дитини” забагато справ залишають самій дитині, хай, мовляв, вона сама виявить свої зацікавлення і сама собі вибере щось з того, що ми їй подаємо. Але ж ті люди забувають, що дитина до такого „вибору” ані інтелектуально, ані життєвим досвідом не підготована. Вони забувають про ту істину, що дитина мусить підпорядкуватися вищим принципам, мусить від наймолодших літ працювати над тим, щоб „визволитися” від самої себе, себто своїх хиб і поганих звичок. Поширений так сильно в Америці „культ дитини” противиться, врешті, християнській релігії, бо його прихильники забувають християнську догму про первородний гріх і його наслідки, а „культ дитини” базується на фальшивому заложенні про природну досконалість людини.

Увесь виховний процес від дитячого віку до віку дозрілого поділяє педагогіка на 5 фаз-етапів.

Перший виховний етап охоплює раннє дитинство, себто від 1 до 3 року. На цьому етапі свого розвитку дитина вчиться говорити, розвиває органи чуттів, цікавиться всім, не питаючи про причину; вона наслідує інших, діє радше інстинктивно. В цій фазі розвитку дитини виховник мусить забезпечити їй сон і спокій, розвивати її чуття й мову, берегти її від сильних вражень.

Вік від 4 до 7 року — це роки дошкілля. Тоді в дитини розвиваються сильно уява й почування, вражливість, нервозність. Дитина стає самолюбом, дуже цікавиться своїм дошкіллям і хоче знати причину всього. Це — вік питань; дитина безупину питає „чому?”. В неї бачимо тоді велике замилювання до забав, розвивається увага, вона легко все запам’ятовує. Ось вказівки для виховника в тому часі: давати дитині нагоду для відповідних забав, присмних і відночас повчальних, залишати їй релятивну свободу, відповідати на її питання, старатися здобути її довір’я, керуватися її світом почувань.

Роки 7—12 — це шкільний вік і перший перелом у житті дитини. Коли дитина приходить уперше до школи, то це велика подія в її житті. Її ум тоді рухливий і бистрий, хоч вона трактує все досить поверховно. Вона легко все запам’ятовує, але й легко забуває. Її воля нестійка, в тій фазі розвитку вона дуже податлива на впливи оточення.

Четвертий етап — це перехідний і переломний вік статевого дозрівання. У хлопців він дещо припізнений, бо відбувається в роках 13 — 15, у дівчат в роках 12 — 14, а в південних країнах ще раніше. Організм тоді сильно розвивається, великих змін зазнає духовна сторінка, слабнуть умові здібності, зростає уява, у сфері почувань велика змінливість й нерівномірність, розбуджуються еротичні почування і нахил до мрійливости. Виховник мусить пам’ятати, що цей етап розвитку дуже критичний і тому вимагає особливої опіки і дбайливого керівництва під оглядом фізичним і духовим (особливо моральним). Молодь потребує тоді багато фізичного руху, навчання слід обмежити щодо вимог і кількості матеріялу. Виховник мусить бути тоді дуже виrozumілим.

І нарешті останній етап, етап юнацтва, від 15 до 20 року, себто від закінчення перехідного віку до повного розвитку. Організм тоді скріплюється, формується дозріла людина, зростають умові здібності, уява стає творчою, родяться альтруїстичні й суспільні почування, розвивається ідеалізм, а поруч нього практицизм (підготова до життя), наступає виразна диференціяція статі. Виховник мусить звертати особливу увагу на духове керівництво, мусить бути ввічливим і виrozumілим, щоб успіш-

що впливають на дітей негативно й утруднюють, а то й зовсім унеможливають виховання позитивних прикмет. Старші люди, розмовляючи між собою, повинні пам'ятати, що коли ніх є діти. Батьки мусять вимагати від усіх старших людей, хто б вони не були, відповідальності за поведінку при дітях. Від'ємний вплив на дитину — це злочин не тільки перед нею, але й перед народом.

Пікнічного впливу часто не можемо усунути, але завжди можемо його обмежити. Рідна хата мусить стати для дитини святистю. Батько й мати повинні підкультурним і моральним оточенням стати якшо не вище, то бодай нарівні з чужим довкіллям. У вихованні дитини на першому місці треба поставити батьківський дім, домашню атмосферу, в якій дитина виховується, і особовість батьків. Духовний світ дітей і молоді залежить передусім від виховання, яке дитина пістає в хаті від батьків, і від середовища, в якому дитина живе.

Коли діти починають ходити до школи, батьки часто не цікавляться їх наукою. Вони здебільшого цікавляться цим раз на рік, наприкінці року, коли дитина приносить додому свої доповіді, часто з поганими оцінками. Тоді батьки обурюються на вчителя, на школу: всі тоді винні, тільки не вони і не їхня дитина. Тому важливою справою для успішного виховання молоді є гармонія й тиша співпраці дому із школою.

Батьки часто нарікають на дітей, що в них нема почуття обов'язку, дисципліни й пошани до старших. Це — велике лицевіство, бо якраз ті батьки здебільшого не роблять ніяких зусиль, щоб запобігти лиху або зареагувати на зарозуміле явище. Вони воліють спихати свої обов'язки на вчителів, бо це вигідніше й легше. А вже тоді можна обвинувачувати вчителя й школу, мовляв, не вміли виховати дітей. Для школи й учителя ще не було б найгірше, коли б ті батьки, які самі не дбають про виховання дітей, дали бодай своїх дітей виховувати й не нищили в їх душах того всього, що прищеплює школа й учитель. Але бувало й гірше! Батьки не виконують своїх обов'язків суцільно й не дають учителям їх виконувати. Вони, хоч не мають часто поняття про педагогіку, критикують учителя, підриваючи його авторитет. Батьки мусять усвідомити всі ті явища,

но рідко характер молоді людини, привички й організованого й самостійного життя.

Щоб батьки могли добре виховати свою дитину, вони повинні знати всі фази її розвитку, а крім того мають бути самі вихованими, себто мати відповідну підготовку до важкого фаху виховника. Щоб стати членом у якомусь гурті ремеслі, треба вчитися декілька років; щоб стати майстром, треба ще кілька років працювати і дати доказ, що ремесло повністю опановане. Це важко і довгої підготовки треба, коли хочемо бути інженером чи лікарем. І ніхто тому не дивується, кожен уважає це за річ ясну й зрозумілу.

Але коли йде про виховання, себто працю надзвичайно важку й делікатну, бо відноситься вона до душі дитини, то багатьо людей думає, що, крім зорового розуму й сильної душі, нічого більшого не треба. Тому то кожен уважає себе покликаним учити та виховувати, і професія „педагога“ найбільш поширена. А так не може бути. Батьки й виховники повинні вчитися, як треба виховувати. Коли йде про життя й душу дитини, не можна робити ніяких експериментів!

Насамперед виховник не сміє забувати, що на дитину не можна дивитися, як на дорослу людину. Дитина має свій окремий спосіб думання, діяння, хотіння. Тому кожна фаза її розвитку вимагає відповідних заходів збоку виховників.

Обов'язки батьків суцільно дітей не починаються щойно тоді, коли дитина народилася, але сьгають назавді, з уваги на спадковість деяких прикмет, які від батька й матері, а інколи навіть від давніших предків переходять на молоді покоління. Ці прикмети можуть бути податні і від'ємні, фізичні і духовні.

В роках дорівняння поведінка дітей повна суперечностей. Підложжкам психічних змін, які виникають у той час, є органічні зміни, тісно зв'язані із статевим дозріванням. Мати зобов'язана тоді вестися своєю донькою у світ нових переживань, мусить розуміти її психіку та допомогти їй. Діти тоді дуже прикрі й нечестні. Характеризує їх у тому відношенні, крайупертість, непогамованість і вбудковість, взагалі батьки мусять усвідомити всі ті явища,

ритет школи й учителя в очах дитини, вчать дітей ламати шкільні приписи, забуваючи, що ті приписи подумані тільки для добра їх дітей. Про це особливо багато можуть сказати вчителі Школи Українознавства, люди, які посвячують себе для рятування нашої молоді на чужині. Їм особливо потрібна допомога від батьків, якщо мають належно виконати свій обов'язок.

Наша тісна співпраця з учителями Шкіл Українознавства допоможе нам затримати дітей при українстві та зацікавити їх українською мовою, історією й культурою. Треба час від часу відвідати директора й учителів Школи Українознавства та поговорити з ними про поведінку, знання й зацікавлення наших дітей. Дитині треба допомагати, треба цікавитися тим, що вона знає, як вона вчиться, чи виконує домашні завдання тощо. Слід створити дитині якнайкращі умовини для навчання українознавства, купити їй потрібні книжки, підручники, приладдя. Добрим засобом для створення гармонії і співпраці між школою й домом є спільні зібрання вчителів і батьків, на яких обговорюють виховні справи, успіхи учнів у науці тощо. Дійсна співпраця школи з домом може стати наріжним каменем у вихованні дітей і молоді.

Національне виховання мусить стати складовою частиною нашої виховної праці, бо не можемо дозволити, щоб наші діти, відбившись від рідного берега, втопилися в чужому морі. Кажуть деякі педагоги, що молодь, яка змалку не засвоїла собі корисних прикмет своєї рідної нації, подібна до човна, що на розбурханому морі загубив вітрило. Така молодь дуже легко піддається деморалізації й сходиться на манівці. Рідний дім і свідомі свого відповідального завдання батьки — найкраще заборолі проти деморалізації і злочинності. Тільки патріотична, релігійна й моральна українська родина зможе зберегти наших дітей від деморалізації й винародовлення, тільки такі батьки врятовують свою дитину для нашої нації, які плекають у своїй хаті рідну традицію, шанують своє рідне, розмовляють українською мовою, люблять Україну активно й для неї працюють. Головна роля в національному вихованні дітей припадає особливо матері. Під опікою доброї української матері дитина в перших роках свого

П О В І Д О М Л Е Н Н Я

МІЖНАРОДНЯ ФЕДЕРАЦІЯ ВІЛЬНИХ
ЖУРНАЛІСТІВ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВІДДІЛ

і

ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКИХ ВІЛЬНИХ
ЖУРНАЛІСТІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ
в л а ш т о в у ю т ь

У ДНЯХ ВІД 6-го ДО 20-го ЛИСТОПАДА 1963 Р.
В ЛОНДОНІ

в приміщенні Світлиці СУВ'у і Бібліотеки
ім. Тараса Шевченка

ВИСТАВКУ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ

Відкриття виставки відбудеться в середу 6-го листопада о год. 8.30 вечером, при співучасті Президії Міжнародної Федерації Вільних Журналістів, запрошених достойників і гостей.

Виставку відкриється доповіддю про українську пресу у вільному світі. Дальші доповіді й подробиці програми будуть подані до відома у відповідному часі.

Всі українські редакції у вільному світі просимо якнайскорше переслати на адресу Бібліотеки ім. Тараса Шевченка зразкові примірники своїх часописів і журналів, по змозі в оправленних річниках чи в іншій декоративній формі.

Проськується повторення виставки в інших осередках Англії, як Ноттінгем, Манчестер, Бредфорд, Единбург, Дербі, Лестер і ін.

Після закінчення виставок, за згодою експонентів, надіслані матеріали перейдуть у власність Бібліотеки ім. Тараса Шевченка.

Просимо надсилати експонати в можливо найкоротшому часі.

АДРЕСА ДЛЯ НАДСИЛАННЯ ЕКСПОНАТІВ:

Taras Shevchenko Library in London,
49, Linden Gardens,
Notting Hill Gate,
L o n d o n, W. 2.

Управа Міжнародної Федерації Вільних Журналістів
Управа Товариства Українських Вільних Журналістів

*Без сильної віри в свою правду, без відваги
боронити її до кінця, нація не здобуде перемоги.*
(Д. Д о н ц о в)

життя дістає ліпше й глибше виховання, ніж пізніше зможуть їй дати всі інші виховники, які тільки продовжують виховання, розпочате матір'ю.

Леонід Полтава

НАЦІОНАЛЬНИЙ ГИМН — ПРОТИ ВАЛУЄВЩИНИ

(Для солідтні ювілей)

У бібліотеках його не було — зате був у багатьох хатах і в багатьох серцях. Одначасно в Західній Україні видавництва поживали видання української книжки, і вона нелегально просочувалась через штурвинний політичний кордон. На Наддніпрянщині твори українських письменників ходили в рукописах. Дійшло до того, що там почали видавати українські пісні з нотами, але не з українським забороненим текстом, а з перекладом на французьку мову...
Валуєвщина, зміцнена в 1876 р. так зв. "Емським указом" про заборону української мови й книжок, — діяла, але жила і діяв український народ, діячі рідної культури.

Ця боротьба триває і в наші дні. У Москві постановляють на партійних з'їздах про злиття мов і націй, — у поневоленних республіках мільйони патріотів чинять тим постановам увесь можливий опір. Хіба не в плані боротьби з московськими, червоними гепер, валуєвщина є рідний виступ українських урядів на оборону рідної мови в "Літературній Україні" з 14 червня 1963 р.? Наводячи зразки штурвно запроваджуваних в українських підсоветських виданнях російських слів і виразів, ці безіменні сини свого народу пишуть, наприклад, про шкільний підручник "Історія південних та західних слів", що вийшов у Києві: "... по-написували 150 таких слів, яких ніколи не було й не буде в українській мові"...

Сторіччя валуєвського указу про заборону українського друкованого слова — це століття ганьби й сорому Росії-Московщини, яка й надалі продовжує політику винищення національного роду, національних культур і мов. ЮНЕСКО з цього приводу мовчить, хоч і збирається — на заклик Москви і за її рецептами — віднаходити у світовому маштабі Шевченківський ювілей у 1964 році.

**

Український національний гімн

Збігом обставин, що його можна назвати символічним, — саме в рік видання ганебного валуєвського указу — у 1863 році — українці створили національний гімн "Ще не вмер-

ли українська ювілейна дата — вирає, хоч речують. Та, як бачимо з історичної перспективи, ювілейні дати, що тотально себе заперечують українського народу.

У 1863 р. був створений український національний гімн, що став державним словом. У 1863 р. царський міністер Валуєв видав "указ", що забороняв українське друковане слово.

Пробуджена до національного життя Україна середина минулого сторіччя стала ніком опі імперської Москви. Після Івана Котляревського, як грім далекобіжних гармат, прозвучали гнівні слова Тараса Шевченка, струнули всією Україною, усім слов'янським світом, що нині під московським та австрійським пануванням. Велику ролу в тому національному пробудженні нашого народу відіграв виступ о. Маркіяна Шашкевича на заході України, з його полум'яним, християнським — "Ти не веволі син"!

"Бєсна народів", "кирило-методіївці", різні підмільні гуртки в Україні й інших поневолених імперіями країнах якщо не захитали самодержавними пронами, то все таки показали, що "вічні" волюдарі-окупанти — це лише пролетарська часу і справа чесних поневолених народів.

Тому міністер внутрішніх справ російської імперії, Пьота Валуєв, за мовчазною згодою царського дому, видав у 1863 р. таємний об'їздин, в якому писав, що "ніякої малоросійської мови не було, нема і бути не може"... Твердючи, що українська мова — це вигадка, мішанина діалектів, польські впливи, що це, мовляв, не що інше, як "зіпсована російська мова" — царський самодур заборонив видання книжок українською мовою на всій території України й імперії. Під заборону підпали майже всі види друкованого слова.

Але Шевченків "Кобзар" уже ходив по Україні, як білий пророк межі народами.

ПАРТИЗАНКА*)

Ленін багато писав на тему революційної боротьби і дораджував так само, як Лоренс, уникати головних сил ворога, а зате посилювати розвідку рухів ворожої армії, тримаючи в строгій таємниці власні пляни. Це стало підставою комуністичної військової тактики.

Концентруючись на важливих для ворога об'єктах, партизанка ослаблює його і додає сміливості власному населенню. Хто з нас мав

*) Продовження з червневого числа.

змогу побувати з партизанами на Поліссі, Волині чи в Карпатах, той знає з власного досвіду, що УПА дуже успішно стосувала цю тактику. Коли робилось наскоки на ворога, тоді він хоч і звільня, але постійно слабшав, у його рядах зростала невіра щодо власних сил, спадала бойова мораль, переляк заглядав у вікна представників окупаційної влади.

Непоганим стратегом партизанки показав себе в теорії і в практиці китайський Сталін, тобто Мао Тсе-тунг. Він, зокрема, розвинув те, про

ла Україна". До того часу наші предки співали з нагоди національних свят та інших урочистостей різні пісні, що виконували ролю гимну: на Слов'янському з'їзді у Празі співали „Многая літа", потім — „Дай, Боже, в добрий час" (автор — о. василіянин Ю. Добриловський, який помер у 1825 р.), ще трохи згодом — „Мир вам, браття, всі приносим". „Заповіт" Т. Шевченка, „Не пора" І. Франка також не раз виконувалось в характері національного гимну.

1863 року поет-наддніпрянець Павло Чубинський надрукував у львівському часописі „Мета" вірш „Ще не вмерла Україна". Того ж року священик-композитор Михайло Вербицький, родом з Галичини (1815-1870), написав на ті слова музику. Так постав гимн „Ще не вмерла Україна".

Створений у період бездержавности, тоді, коли звідусіль кракали вороги, що Україна вже померла, що є „Малоросія" та „Рутенія", що скоро вже й того не буде... — український національний гимн підкреслював безсмертя України. Що більше: „Душу й тіло ми положим за нашу свободу" — заявляв гимн. Сотні тисяч голів склала українська нація в боротьбі за свободу, складе при потребі ще, але здобуде перемогу і докаже, що „ми, браття, козацького роду".

Ця перемога — в моральній площині — була закладена вже в самому українському національному гимнові: москалі вкрали свій царський гимн „Боже, царя храни" в англійців (Боже, охороняй королеву"). Наш гимн може першим рядком нагадує польський, але тіль-

ки й того — він оригінальний, напружений, пориваючий. Не даремно „Ще не вмерла Україна" стала національним гимном для всього українського народу тоді, коли він був поділений між окупантами. Цей гимн офіційно затвердила Українська Центральна Рада у Києві під час визвольних змагань; офіційно прийнято його і за кордоном. Сила психологічного впливу нашого гимну така, що під час його виконання відрухово встають навіть чужинці, які не знають, що саме співають. Кожний українець зобов'язаний, коли виконується його гимн, стояти на струнко, а військовики — віддавати честь національному прапорю.

Московсько-большевицький ерзац „гимну" Української ССР лише стверджує, що Москва була змушена замінити чимось український національний гимн „Ще не вмерла", що вже годі було залишати поневолений український народ без бодай якоїсь подоби гимну. Але в советському „Живи, Україно" виразно сказано, що в „Советськiм Союзi ти щастя знайшла"... — тобто під окупацією Москви. Яке те щастя — знає кожен. Накинений Україні „гимн УССР" є політичним свідомством поневолення України.

**

Український національний гимн „Ще не вмерла Україна" — це вольова контратака української нації проти валуївських „указів" будь-якого типу й часу. Два столітні ювілеї — як дві шаблі, схрещені в останньому бою. Нехай кожен на еміграції про це пам'ятає, хай не буде між нас славних прадідів великих — нащадків поганих!

що тільки натякав Лоренс, а саме тезу, що успішна партизанка згодом перетворюється в регулярну армію.

Варто зачитувати з писань Мао бодай одно місце, бо те, що він там стверджує, українська партизанка давно прийняла, як самозрозумілу річ. Отже, Мао пише: „... без політичної цілі партизанка мусить упасти, як також мусить вона впасти тоді, коли її політичні цілі не збігаються з політичними аспіраціями населення; без прихильного наставлення, співпраці та допомоги збоку населення успіху не можна досягти”...

Очевидно, студіюючи книжки Мао, треба пам'ятати, що він достосовував свою стратегію до китайської топографії і військових спроможностей, а також добре вивчив ті елементи, що спричинювали слабкість Японії, а згодом Чіанг Кай-шека.

Про тактику партизанської боротьби Ковпака не приходиться говорити, бо, всупереч галасливій пропаганді про його „подвиги”, що її в російській і в англійській мовах веде Москва, нічого нового Ковпак не вніс. Для нас цікаві ті матеріали тільки тому, що УПА не раз розбивала його частини на голову, і тому, що його рейди відбувалися на території України.

Подібно, як в Україні, кінець другої світової війни не означав закінчення партизанки: Захід мусів поборювати комуністичну партизанку в Греції, на Маляях і Філіппінських островах, в Індо-Китаї тощо.

Оцінюючи грецьку партизанку, треба знов брати до уваги догідність терену і те, що всі ранені, стомлені і нервово вичерпані комуністичні партизани могли знаходити в опанованій комуністами Болгарії забезпечене місце для відпочинку і „вилізання ран”. Тож, хоч грецький уряд діставав значну допомогу з Англії та Америки, комуністичні партизани зуміли, розуміється при советській допомозі, втриматися протягом кількох років. З яким же подивом мусимо дивитися на УПА, ген. Чупринку і українське патріотичне населення, виховане провідниками ОУН, коли зважимо, що ніякої Болгарії, ніякої зовнішньої допомоги ОУН-УПА-УГВР-АВН не мали, але були здані на власні сили і власну стратегію!

Грецька комуністична партизанка в період найбільших її успіхів нараховувала 73.000 воїнів, а УПА мала понад 200.000 і, повторюємо, без найменшої зовнішньої допомоги. І чи не болить нас серце, коли чуємо на еміграції голося мудрагелів, що ставлять вартість української партизанки під сумнів, і чи не напрошуються тоді самі святі слова: „Боже, прости їм, бо не знають, що говорять”?

Для партизанських дій не тільки ліс і гори, але також великі міста є добрим тереном. Французькі „макі” довели, що Париж під час другої світової війни міг бути дуже добрим тереном для партизанки. Те саме підтвердив польський підпільний рух у Варшаві.

Отже, найважливішими елементами, що визначають успішність партизанки, є насамперед людський ідейний елемент, далі — терен і на решті — постачання. Харчі, криївки і засоби для ведення партизанки, тобто зброя і технічне устаткування, доконче потрібні, і їх мусить давати місцеве населення. Якщо харчі не доставляється добровільно, то команда партизанки звичайно забирає їх силою. Але тут треба дуже уважати, щоб не поставити населення проти себе. Мусимо з усією об'єктивністю ствердити, що в українській партизанці під тим оглядом панували коректні відносини, бо населення, свідоме політичних цілей УПА, охоче допомагало харчами і приміщенням. Станиці ОУН не раз доконували чудес, організуючи безперебійне постачання всіх тих засобів боротьби для українських визвольних з'єднань.

(Далі буде)

~~~~~  
*Суспільна психологія є наука, що студіює взаємний вплив осіб і психологічні та колективні феномени (явища), що спричинюються до або є наслідком такої взаємодіяльності. А суспільна психологія виховання займається дослідженням взаємодії і її суспільних витворів в контексті виховних умов і питань.*

(Чартерс і Гайджа: Читання з соціальної психології виховання, Бостон, 1963)

~~~~~

Д-р Михайло Кушнір

МАЛЯР З ПРАВДИВОЇ ПОДІЇ

(З приводу виставки образів Едварда Козака)

В Кетскіських горах, в Гантері, відбулася протягом серпня виставка образів Едварда Козака.

Особа й творчість Едварда Козака не потребують жадної рекомендації, жадної пропаганди, бо вони надто відомі українському загалові. Щонайменше тридцять років творчість Е. Козака займає певне місце в процесі творення українських культурних цінностей, і кожний рік побільшував її питому вагу. Ім'я Е. Козака широко спопуляризоване численними листівками, альбомними виданнями, сатирично-гумористичними та дитячими журналами. Скорочення його імені й прізвища: Еко, яким мистець підписує свої твори, не тільки загальновідоме, але й викликає означені асоціації: Еко — карикатурист, ілюстратор української книжки, графік. Але цим разом він зробив усім милу несподіванку, виступивши з 40 малярськими композиціями.

Вибираючи Гантер місцем своєї виставки, Еко не міг знайти кращих для неї рам. Розкішний гірський краєвид із рвучкою гірською річкою, з гуцульською дерев'яною церквою на горбочку, овіяний гострим запахом материнки, що її фіолетові плями розкинені поміж камінням — все це створює ілюзію Карпат, України. Збуджені цим враженням, ви входите на виставку, і це враження непомірно скріплюється, бо тема виставлених образів — Україна, її побут, її минуле.

Перший обхід довкола залі переконує, що те, що тут показано, — це велике мистецтво. Зроджене глибокою тугою, виношене в українському серці, глибоко пережите — воно знаходить відгомін у кожному українському серці.

Відчуття краси веде до поглиблюючого охоплення себе самого, як рівного іншим людям, однак відмінного від них, а в дальшій перспективі дозволяє бачити життя, як досвід людської долі, дізнання її ласки й її гніву під час особистої, земної мандрівки, в якій нас ніхто, від народження до смерті, не може заступити. Те, що людське, і те, що наше особисте, стає нероздільною цілістю.

Такий суспільний досвід дає нам мистецтво тоді, коли воно глибоко пережите... Коли є інакше, в добах дисоціації цієї цілості на взаємно чужі, приватні і збірні елементи, стосунок до мистецтва стає поверховним і плитким. Мистецтво не може знайти виразу, що був би матеріалом особистих і водночас збірних переживань — шукає шляхів до самотньої людини або до маси. В першому випадку воно є досвідом до такої міри приватним, що втрачає можливість виразу всякої людської репрезентативності і стає парнасівською капличкою, а в другому випадку апелює до збірноти таким способом, що не доходить до глибших особистих мотивацій і стає пропагандою або агітацією. В обох випадках воно втрачає свою велич.

Але мистецтво Едварда Козака не втратило своєї величі, — і це його перша і найбільша цінність. Воно

є протилежним полюсом до ялового і бездушного соцреалізму, чи пак соцзамовлення.

Оглядаючи картини, стверджуємо, що Еко опрацював свій власний стиль — а це є вже мірою непересічного таланту. Цей стиль полонить своєю свіжістю, чарує гармонією і зачудовує майстерністю.

А далі — всі ці композиції, крім технічних досягнень, мають великий вальор мистецького твору — настрій.

І саме в цьому дві дальші цінності, які характеризують мистецтво Ека.

Тому треба з підкресленням ствердити, що виставка образів Ека — небувала культурна подія.

Розгортаючи тему минулого України, мистець веде її в чотирьох аспектах: 1) в побутовому, шукаючи синтетики чітких побутових явищ; 2) в історичному, наголошуючи героїчний елемент; 3) у воєнно-романтичному, намагаючись нав'язати до легенди УСС'ів; і 4) в психологічно-драматичному, змагаючи до узагальнення людських почувань.

Почну з останньої групи. Найпомітнішою, на мій погляд, є тут картина „Смерть гуцула”, виконана темперою. Сильна, зімкнена композиція. Над померлим гуцулом застигла з болем жінка, а побіч трембітар сповіщає горам, лісові і людям болісну вістку. Чіткість композиції підкреслює доосередня лінія болу жінки і відосередня трембіти, що цей біль перетоплює у звук і світ ним сповнює. Композиція розв'язана експресіоністично, при чому зумисна вбогість красок підсилює загальний настрій.

Дуже експресивна композиція „Зустріч” — гваш. Гуцульська дівчина і парубок зустрічаються, сповнені несміливості, навіть боязни, але якась могутня сила, сильніша від смерті, штовхає їх одне до одного. В головах шумить, світ кружляє в замороці, і їх пальці сплітаються неначе в священному ритуалі. Тут гама теплих красок синхронізується з палкістю почування.

Картина „Побратими”, виконана акварельною технікою, належить також до дуже добре і сильно композиційно сконструйованих образів. Три повстанці, зв'язані побратимством, зовнішньою ознакою чого в композиції є огортаюче їх полотнище, що неначе вилучає їх з довкілля і водночас зв'язує в нерозривну цілість, яка протиставляється всім ворожим силам людського світу і природи. Уміло поставлена краска допомагає ввійти в примарний світ несамовитого переживання.

Цікава своїм спрощенням картина „Стрільчик” — гваш. Поєднання елементів українського народного мистецтва з новітніми мистецькими шуканнями, особливо на полі мистецтва ляльки — нагадує нам деякі праці Нарбута, зокрема його постать з абетки.

В центрі уваги відвідувачів виставки стоять дві великі картини: „Армарок” і „Село”, Обидві вони, вико-

Михайло Островерха

Р И М — КОЛИСЬ І ТЕПЕР

... Пригадую собі, що письменник Ірменгард Шпангенберг десь, приблизно, так казав: „Немає нічого кращого, як проживати з валізками!“ Але я взяв лиш одну, та й то валізочку і, переповнений... Нью Йорком, сів на „джет“ TWA і гайда понад хмари!

Що не кажіть, але — сісти на літак, не встигнути навчитись затягати на себе рятунковий одяг, — про який забуваєте на всю дорогу і про те навіть, де він і лежить! — не встигнути пережувати жвачки, чи пак гуми, що її з усмішкою дістанете від стюардеси, як „перекуску“, не встигнути нарадуватись зіркою, що

з правого боку увесь час лету йде з вами. — а тут вже й світає, хоч це ще глибока ніч, а врешті, в першій годині і тридцять хвилин уже й день, то це: дивні діла Твої, Господи, що дозволяєш людині доходити до такого... поспішного поспіху!

Ви ще не отряслись від чепурности „давнтавну“, ще в ушах лящить карколомна скоромовка деяких співобивателів його, як за шість з половиною години ви вже на шляху імператорів і, — лишаючи староримський порт Остію, де св. Августин із своєю матір'ю

нані технікою темпера, найбільш репрезентативні для побутової групи. В усіх малюнках цієї групи, „Зима“, „Гагілка“, „Весілля іде“, „Горішні проти долішніх“ — зразу впадає глядачеві в око властива творчості Е. Козака риса, яку можна назвати майстерністю спостереження: вміння побачити, непримітне на перший погляд, явище колишнього побуту українського села і опоетизувати його, піднісши до великого мистецького узагальнення.

Гострим оком мистець-жанрист Еко вмів спостерігати життя українського села і за кожною, хай найдрібнішою, побутовою деталлю бачити живу людину. До того ж він щасливо поєднує в своїй творчості розтяжну розповідну епічність з чулою поетичною лірикою. Він уміє добиватись органічного, нерозривного злиття образу людини з образом природи.

„Ярмарок“ і „Село“ — це дві великі фігуральні композиції, що стоять на рівні полотен Петра Брюгеля старшого. Вони є до деякої міри етапними творами на творчому шляху Козака.

Не можна мовчанкою поминути таких картин, як: „Танець опришків“, „Ганозя“, „Танець“, „Аркан“, „Верховина“, „Довбуш“, в яких Едвард Козак виявляє себе співцем радості життя, краси ритмічного руху людського тіла, спалаху пристрасти і майстром декоративної гри кольорових плям. Ці картини сповнені свіжості, темпераментности, соковитості і краси кольорових сполучень. Похилення голів, жести рук, гримаси обличчя, легкість або тягар поставленої стопи — все це писані малярем нотки, відгомін яких мусить залунати в очах і серці глядача і глибоко його схвилювати.

Врешті хочу згадати дві картини історичної групи, виконані технікою темпера: „Князь Володимир“ і „Запорожці“, в яких мистець пробує нав'язати до традицій площинного мистецтва. Пейзажне тло і другорядні деталі вміло притушовані. В обох картинах і колір і силует — все допомагає виявленню головного. Тут мистець виявляє також не біяку кольористичну обдарианість.

І нарешті „Повстанці“ — дуже експресивна, добре сконструйована композиція, зроблена тушем з акварелею. Настрій, який викликає ця картина, є мірою її вартості.

Едвард Козак, як кожна яскрава індивідуальність, опрацював свій власний стиль. В ньому знайшли своє поєднання елементи народного мистецтва з рисами новітніх мистецьких шукань, що привело до стилізації і декоративізму.

Цілком зрозуміло, що не окремі етнографічні деталі створюють національний стиль. Творити його може лише той, хто зрозумів саму душу народного мистецтва. Говорячи про вплив українського народного мистецтва на Е. Козака, треба ствердити, що він у кращих своїх творах підсумував засоби та образи, вироблені багатьма поколіннями майстрів декоративного мистецтва. Він перейняв деякі загальні риси творів українського народного мистецтва: відсутність натуралістичного копіювання природи, узагальненість образу, вилучення всього випадкового, не типового для даної категорії предметів. Завдяки такому узагальненню, образи, можливо, втрачають деякі нюанси, зате виграють у виразності.

З цього виникають певні стилістичні особливості: світлотінь використовується лише там, де вона необхідна для виявлення структури, кольори спрощуються, лінії стають біжучими та узагальненими. Композиція стає простою, на площині найкраще розміщені постаті і предмети.

Українські народні майстри, віками повторюючи ті самі сюжети, виробляли найпереконливіші композиції, використовуючи для посилення враження ритмічні повтори у лініях, барвах та інших елементах композиції; вони вмели зберігати зрівноваженість композиції і навіть враження симетрії, запобігаючи одноманітності. І саме оце „музикальність“ українського народного образотворчого мистецтва разом з іншими його істотними рисами і сприйняв Едвард Козак.

Шлях творчості Едварда Козака ще не закінчився. Творчі шукання і творча енергія Ека в повному розквіті і, що важніше, в повному розвитку. Він не затратив простоти дитини, яка, ще сповнена цікавості, посягає щораз далі й глибше. Ця прикмета найбільше відрізняє малярів з правдивої події, яким є, безсумнівно, Едвард Козак, від тих, яким зарозумілість замикає дальші шляхи. Бо все стає мертвим, що визнає себе доконанням і не вмів втримати себе в стані постійного росту.

Монікою вів останні перед своїм наверненням бесіди, — ідете на Рим.

Особисто для мене цей поспіх був бажаний: я ж у Римі залишив мою душу. Не диво, що кинув я мою валізочку в пансіоні добрих Сестер і поринув у місто, в його життя, що огортало мене все більше й більше.

Поклонившись св. Апостолові Петру, над гробом його, відвідавши достойних знайомих і приятелів, я, в першу чергу, поринув у такі знайомі мені вулички й заулки старого Риму. Зайшов до кожної старовинної церкви, що стоять на місцях, на слідах Апостолів, їх учнів та послідовників. Є ж у Римі пам'ятки, що по зверхньому вигляді аж нічим не цікаві. Ось церква св. Маркила, вона, як і багато інших таких церков, що в XIX ст. реставратори позбавили їх стилю й запаху давнини, а ця церква стоїть на тім місці, де за часів імператора Максентія була стайня для коней вісто-вих. І саме до цих коней цей імператор призначив Папу св. Маркила, 307-309 р., бути стаєнним хлопцем. Вачимо — часи міняються, лише гуманність імператорів та всяких диктаторів не міняється. У цій же церкві висвячували й Папу Воніфатія, 418-422 р.

В церкві св. Августина — граціозна, щедра лінія ренесансу! — де є твори Рафаеля, Мікельанджеля з Караваджіо, різьбаря Якопо Татті названий Сансовіно, — ліворуч головного престолу є гріб св. Моніки, матері св. Августина. В церкві свв. Дванадцятьох Апостолів, що була титулярною Кардинала Висаріона, що приятелював із Київським Митрополитом Ісидором, — є, у головному престолі, гріб св. Апостола Якова. Тут же, в цій церкві, лежить прах і Кардинала Висаріона.

Є тут церкви пребагаті творами мистецтва, різьби, архітектури тієї славної ренесансу. Хотів би я мати сміливість і поручити нашим мистцям, архітектам відвідати ці церкви: не один новий і здоровий твір появився б і в нас на теперішній прибраній нашій батьківщині, де новим, нашим ренесансом XX ст. знеслися М. Мороз, М. Черешньовський. Це, між іншим, такі церкви й базиліки, як Санта Марія дель Попольо, де є твори Пінтуріккія, Рафаеля й ін., Санта Марія сопра Мінерва, де є така перлина, як твір Філіппіна Ліппі, що фресками прикрасив цілу каплицю, є твори Антоніяца, Мікельанджеля, Росселліна, Б. Люїнія, — Арачелі, — що має каплицю, яку Пінтуріккію фрескував.

Старовина, мозаїки з IV по XIV ст. є у церквах свв. Праксиди, Пуденціани, Марія Маджіоре, Кузьми й Дам'яна, Марія на Затибрю, Хризогона Кекилі, Агнеси, мавзолей Костанца, Марія ін Домніка, Климентія, Франческа Романа, Марка, Івана в Лятерані. Це ж тут, у церкві св. Праксиди, в капличці св. Зенона, є та Божа Мати, що й у Київській св. Софії головну абсиду сповнила, яку й Петро Холодний, мол., передав нам. Хто ж хоче поринути ще глибше в старовину, той нехай зайде в катакомби свв. Прискилли, Домітілли, Каллікста, Севастіяна.

Якби наші архітекти уважно оглянули такий Пантеон, що в основі його пізнали Л. Б. Альберті, Донателло, А. Мантенья; а Мікельанджелью то по кривлі совався, лазив, вимірював, вираховував її найдоклад-

ніше, щоб здвигнути оту велич, силу й красу, що нею є баня на св. Петрі: краще бо, як архітект сам пережує старовинний твір, ніж має пережоване жувати...

**

Та пора піти нам у теперішнє життя Риму. Тридцять років тому, коли я з Міляно прибув сюди вперше, Рим і одного мільйона населення не мав, а нині в ньому понад два мільйони! Не диво, що всі вільні простори поза Римом, де було стільки соняшної краси, романтики, спокою, що його лиш кос свистом просверлював, стільки чарів римського неба, місячних ночей, — як Монте Маріо, Монте Сакро, Сан Панкраціо, Вія Аппія Нуова й інші, все густо вже забудоване новими, італійського стилю хмародерами.

На красі, на спокою потерпіли й Костеллі Романі у підримських Аппенінах, затративши стиль аркадійського життя. У Маріно, в Рокка ді Папа, в Аріччя ви знаходили патріархальні форми життя; ви могли сісти під старого римського дуба чи під стару липу й попросити кварту доброго, пінливого, хлопського вина, що вам приносили його з льоху, і могли сьорбати цей нектар, споглядаючи на тремтливу просторами римську Кампанію й думати: скільки то разів Роккаді Папа витереблювала Тускольо, поки не витеребила; слухаючи лінивого, монотонного співу цикади, зачіпаючись серцем за далеку-далеку блискучу бинду моря на небосхилі, охоплюючи очима баню Мікельанджеля. Усе це — вже минуле! Шум моторів авт, запах бензини, гамір юрби чужинців та італійців забрали спокій і цій колісь такій тихій на розпутті церковці чина Мерчедарів — Санта Марія дель Туфо.

На всіх вулицях Риму несамовитий рух авт, малих і маленьких. Як дивитись із Палатину на цю неймовірну гущу в русі, то маєте враження, що це муравлі гонять у якійсь мотилиці: один одного викрутасом вминає, раптовно стає, раптовно далі їде, легко і невидано проворно летить до своєї мети. Великою машиною цього не втнеш.

І так кипить тут усе життя. Італійці по програю виграній війні, при допомозі американського капіталу, розрослись в економічну силу. Цікаво — майже не чути ніяких політичних дискусій, партійних перепалок. Останні, 28 квітня, вибори, що в них усі праві партії били по християнській демократії, християнські ж демократи вели таку вигідну, кволу пропаганду, що мусіли втратити на голосах, а для комуністів, то й енцикліка Папи „Мир на землі“ була добра, бож нею легко прийшлося облахманювати неграмотних сільських виборців, — то й кажу, по тих виборах відгомін швидко втих. Проте, звичайний жувач хліба — але інтелігентний! — сміло твердить: християнська демократія з притаманною італійцям політичною гіпокрізією прийняла до спілки троянського коня — Ненні. Толіятті ж увесь час тепер грозить, як і його наставник Хрущов; це вже настала така тактика, при якій у сучасній політиці — у першу чергу політиці ЗДА! — можна дійти до якоїсь цілі.

**

Дещо з архаїчного життя Риму залишилось іще в тих вузьких, тісних, прихолодних — бо й у спеку

Д-р Зенон Р. Винницький

ДЛЯ ТИХ, ЩО ПРИЙДУТЬ ПІСЛЯ НАС...

(Доповідь, виголошена 6 липня 1963 р. на 6-му Конгресі СУСТА)

Шостий Конгрес Українського Студентства Америки відбувається в 10-ту річницю заснування Союзу Українських Студентських Товариств Америки — якраз у Клівленді, що йому доля судила стати колискою організованого українського студентського руху в цій країні. Приємно бачити Вас усіх, Дорогих нам Делегатів нашого Студентського Союзу.

Вас усіх, що є авангардом українського молодого покоління, Вас усіх, що творите кадри української професійної інтелігенції в ЗДА, бачив я немов у візії майбутнього, коли в квітні 1950 року на засіданні Управи ЦЕСУС'у в Мюнхені, під керівництвом д-ра Богдана З. Гука, ми, члени Управи ЦЕСУС'у, виносили під впливом сугестій присутнього на засіданні колишнього чільного студентського лідера, д-ра Володимира Янова, рішення в тому сенсі, що в обличчі масової імміграції українського загалу, а в тому числі й молоді, узаєморські країни — створення крайових союзів українського студентства в ЗДА й Канаді є імперативом часу.

Навесні 1953 р. в публічній бібліотеці Стюбенвил, Огайо я опрацював статтю для „Свободи” п. н. „За професійну централю українського студентства Америки”, і ця стаття стала сигналом до практичної дії, що успішно закінчилась в квітні 1953 р. Першим Укра-

їнським Студентським Конгресом Америки в Колумбійському Університеті — 2-го липня 1952 р. для мілітантного динамізму наших студентських сил у цій країні створили ми в Клівленді — УАСТ ім. Адама Коцка, яке разом з УСГ — Нью Йорку перебрало відповідальність за здійснення видвигнених нами постулатів, і тому 18 серпня 1952 р., у висліді нарад представників обидвох осередків, створено Ініціативний Студентський Комітет (ІСК).

Про Вас, сьогоднішніх студентів, думаю я, коли наради українського студентського активу 4-5 липня 1952 р. під час конвенції УККА в Нью Йорку брутально торпедували не-студенти, які під ширмою ЦЕСУС'у бажали стати студентськими воєводами і зробити українське студентське життя у цій країні сферою впливів однієї малої партійно-політичної грушки; коли, у висліді тримісячної твердої праці підготували ми в Клівленді успішну Першу Конференцію Українських Студентських Товариств Америки в днях 15-16 листопада 1952 р., під протекторатом УККА волею 50-ох студентських делегатів покликали до життя Діловий Секретаріат Конференції (Ді-Сек) і твердо порішили, що українським студентським життям Америки мусять кермувати дійсні студенти, тобто люди, вибрані на

літа сонце на довший час тут зупинитись не має способу! — вуличках, заулках. Тут швець по копиті б'є, там коваль міхом вугілля розжарює, отам лимар паси приготовляє, то вовну на матраси скубе; серед старих образів, рам, кадьниць, горшків, казанів, крисел і іншої такої знадоби сидить антиквар і жде на покупця. У трактирах, при звичайних і незастелених столиках, сидять римляни й на пригоди цікаві чужинці та й заїдають „поркетту” (печена ціла свиня!), то „спагетті”, добрим вином запиваючи, бо недоброго, непевного вина тут, серед такої громади, трактирник не важиться подати!

По стількох роках відсутности захотілось мені піти й у гетто — нині воно вже історичне, бо ще в 1850-ох роках зніс його Папа Пій IX, наказавши повідчиняти всі ворота, що на ніч замикали жидів, і не замикати їх більше. На краю гетта пишасться своїм семітсько-орієнтальним стилем божниця. Недалеко від неї стоїть жидівська, католицька церква, з жидівським написом на фасаді. Подаюсь у ці вузькі, старі вулички. Самі не знаєте, чи ви ці сцени з життя бачили на Жовківській у Львові, чи на баштах на ярмарку в Бучачі, чи й на Бронксі! Проте, тут населення приємне, ввічливе, хоч живе та голосне — старостильне! Сидять собі старші віком попід мурами кам'яниць, на порогах хати і говорять-гуторять у безконечність.

А в цих вузьких вуличках щоразу виривають перед ваші очі то чудові староримські капітелі в мурах, то старовинні написи, то коломни з воріт Октавіана,

то фрагмент напису про „Августа батька”. І хоч це гетто походить із середньовіччя, — бо вже в бунті проти Коля ді Рієнцо жиди брали участь! — хоч тут жили й живуть самі жиди, тут почуєте лише італійську, в тім добрім, сильнім римським діалекті мову.

Йду на майдан Ченчі, бо там повинен бути трактир Сальома, що мав славу на весь Рим риб'ячу юшку. У 1935 р. ходили ми на ту юшку з Петром Холодним, мол. Але Сальома вже нема.

Усі прегарні парки Риму — Пінчіс і Вілла Борґезе, Челімонтана, Шярра — заповнені в неділі народом, дітьми, молоддю і старими, ще й автами при дорогах. Гамір, сміхи, рух заглушують усю красу цих парків. Запах лаврини, кипарисів, квітів, піній насилу пробивається крізь цю метушню. Дітвора перед ляльковим лицедійством захоплена плеще в долонята, заходиться сміхом від подвигів Арлекіна, хоч над ними можна б і поплакати. Водяний годинник, що сто років тому винайшов і сконструював один чернець, колись, у тихі дні й у глибокі, закосичені зорями вечори, так чітко вибивав водянні ритми й мріями сповняв кобальтове небо й моє серце. Нині, серед цього гамору, й не чути його, лиш видно порухи ложок, що переливають рівні міри води й посувають вказівки.

Над усім цим гамором безтурботно і певно панує монументальна статуя Гете, що зорить очима далеко-далеко, понад пінії, за сонцем, що сідає за Монте Маріо.

Рим, 28 травня 1963.

цьому континенті представниками наших професійних студентських організацій, і що центральне керівне тіло українського студентського руху в ЗДА може покликати до життя лише Конгрес Українського Студентства Америки. Це мав на увазі я, підготовляючи статут СУСТА й дбаючи, щоб 1-ий Конгрес формою і змістом стояв на висоті завдань. Йдеться, Дорогі Друзі, про піонерський період СУСТА. Вірю, що коли в недалекому майбутньому появиться в академічний, науковий спосіб зредагована „Історія СУСТА”, і тоді зможете ви ще раз пережити фільм згаданих подій.

Ми завжди були вірні засаді, що СУСТА створили ми для Вас. Так, нпр., хоч був я засновником УАСТ ім. А. Коцка, головою Президії 1-ої Конференції Українських Студентських Товариств Америки, заступником голови Ді-Сек'у, головою Статутової Комісії 1-го Конгресу, ні я, ні мій найближчий співробітник, кол. Іван Гута, хоч для нас період творення СУСТА був частково нашого життя, свідомо не ввійшли до органів Союзу. Ведення агенд українського студентського руху в ЗДА віддали ми тим, що прийшли після нас, представникам активу молодого покоління, з якого придбали пізніше звання чільних українських студентських діячів такі тодішні студенти, як Михайло Почтар, Зенон Кравець, Володимир Стойко, Іван Головінський та інші.

В ім'я історичної правди мусимо ствердити, що період творення СУСТА не був періодом спокою, тиші, миру, плятонічної любови й ідеальної гармонії в молодому українському студентському середовищі. На студентських обрядах української Америки проходили тоді гургагани, торнада, блискавки. Можна було нотувати диверсії й інші нікчемності деяких реакційних груп. Період творення Вашого сьогодні Союзу був періодом боротьби концепцій, поглядів, методів і людей, що дані концепції заступали. Це був час боротьби за правопорядок в українському студентському середовищі Америки, а що найважливіше — боротьби, щоб наші студентські організації були дійсно студентськими. З перспективи десятих років можемо сміливо визнати, що цю боротьбу закінчили ми перемогою — створенням СУСТА — і поборили всі труднощі. Це означає, що наші концепції були правильні й виправдали себе в обличчі життя.

Читаючи в „ЛНВіснику” з 1910 року статтю Михайла Лозинського про 2-ий Всеукраїнський Студентський Конгрес у Львові, ви побачите, що на тому Конгресі відбувалась дуже гаряча боротьба між соціялістами-радикалами і клерикалами. І також у „Студентському Віснику” з 1924 року Ви знайдете, що на З'їздах ЦЕСУС'у в ранніх 20-их роках проходили важкі бої між націоналістами та комунофілами-прогресистами, у висліді чого українське студентське життя поза межами Батьківщини стало доменою впливів українського націоналістичного студентства. А в другій половині 40-их років, і може й сьогодні, точиться на нашому студентському відтинку боротьба між націоналістами-революціонерами і різними фракціями, які колись називали себе націоналістами.

Припадок долі, зумовлений, мабуть, незнанням аме-

риканських відносин, хотів, щоб у січні 1952 року З'їзд ЦЕСУС'у у Лювені, Бельгія, створив т. зв. Американський Відділ Управи ЦЕСУС'у з осідком у Чикаго, Ілл. Ввійшли до нього люди на чолі з Петром Стерчом, які не були студентами, але захотіли перетворити український студентський рух у ЗДА у вузькогрупову експозитуру. Постала ситуація, в якій „адміністраторами” нашого студентського життя захотіли стати люди без мандату українських студентів, люди, які не хотіли або не вміли налагодити контактів з існуючими нашими студентськими осередками. Ці люди не знайшли підтримки нашого студентства й громадянства, а в тому числі й Екзекутиви УККА, для своїх опереткових затій. Тому в грудні 1952 р., після дванадцяти місяців бездіяльності, АБУуправи ЦЕСУС'у самозліквідувався. Тільки певна група людей, заслоняючись ширмою ЦЕСУС'у, зазнала рішучого фіяска, і життя залишило їх позаду із скаліченою фальшивою амбіцією й відкритою, повною гіркою жовчі злістю, яка слдна була в різних писаннях від 1952 року на сторінках „Розбудови Держави”, „Смолоскипу” та паризького „Українського Слова”.

У час творення СУСТА існували два засадничі питання: — Чи СУСТА має стати американською організацією студентів українського роду й походження, чи — українською еміграційною екзильною установою? Ми заступали першу концепцію, яка перемогла. Через десять літ після того Ваше покоління репрезентує тих українських людей, для яких проблема старої і нової батьківщини таки існує проблема, на яку не можна замикаати очей, якої не можна викреслити однією патріотичною фразою, проблема, яку всі ми спільно мусимо розв'язувати так, щоб зберегти і розбудувати вартості українства, щоб клич „Льояльність до Америки і праця для визволення України” був діловим дороговказом і правовою підставою наших дій на цьому континенті.

Мусимо визнати, що не живемо на українських етнографічних землях під американською окупацією, але живемо в країні, що її ми і наші діти є громадянами, що нас тут ніхто не переслідус, а тому мусимо шанувати закони, приписи і правні вимоги цієї країни в кожній ділянці її життя. Так створимо реальні передумови для якнайдовшого збереження українського елементу й українських духових вартостей у цій країні. Ви, сьогоднішні наші студенти, станете завтра професіоналістами. Ваша життєва місія, Ваше призначення чекають на Вас в установах американської науки, індустрії, адміністрації, політики, де Ви мусите стати виразниками аспірацій українства, гордими з свого походження, позбавленими будь-яких комплексів меншовартости, співгосподарями цієї країни, щоб у відповідний момент сповнити ту роллю, що її в 1948 році сповнили американські жиди й американські ірландці у відношенні до їхніх старих батьківщин.

Отсі міркування оповиті серпанком радості, що з журбою обнялась. Радість наша зумовлена добре документованим вкладом 10-річної праці СУСТА у скарбницю духових вартостей американських українців і розбудовою тих цінностей, що їх ми в культурній й по-

літичний площині принесли з собою в цю країну після другої світової війни. Журба ж викликана сумнівами, чи ті, що придуть після Вас, матимуть силу ті вартості нести у дальшу мандрівку, чи знайдуть ці вартості своїх виразників і провідників, які зуміють робити синтезу успіхів і неуспіхів своїх попередників на те, щоб українство в Америці жило!

Вірю, що призначеної Вам Богом і історією ролі у формуванні майбутнього Святої Української Справи ніякі уже пророки та параноїдні фальсифікатори української історії, зокрема історії ЦЕСУС'у й СУСТА, не зможуть звести на манівці. Знаю, що багато з Вас брало участь у „ЗУСКА” в Торонті в днях 14-16 червня 1963 р., де була нагода вислухати політичну доповідь мого знайомого, Василя Маркуся, про складні проблеми української еміграційної політики у відношенні до УССР і т. зв. реалітетів. Не підлягає сумніву, що, на випадок української національної небезпеки, ми могли б на міжнародньому дипломатичному форумі обстоювати думку з раці нашого стану, що „Україна є членом ОН”. Однак, немає ніяких причин для ентузіазму, бо УССР не має ні власного війська, ні власної пошти, ні власної монетарної системи, ні власних консулянтів та амбасад.

Навіть, якщо й кинемо клич „Соціалістична формою, національна змістом держава”, навіть, якщо в просторі між Львовом, Слов'янським і Харковом існують державні медичні інститути, в УССР немає теж української медицини. В розділі „Коротка характеристика російських терапевтичних шкіл” в українськомовному підручнику проф. О. Л. Мяснікова „Пропедевтика внутрішніх хвороб” (Київ, 1958, Держмедвидав.) сказано, що... „академік Микола Дмитрович Стражеско (1876-1953) ...яскраво підкреслив, що російський лікар не повинен підмінити свою глибоку компетентність спеціаліста вузьким колом інтересів ремісника. Не менше великі заслуги М. Д. Стражеска і в науково-організаційному відношенні: він засновник і голова Українського Товариства Терапевтів, керівник створеного його зусиллями клінічного Інституту Української Академії Наук у Києві...” От-так українські київські професори розбудовують російську терапевтичну школу, замість розбудовувати українську медицину. І такими „реалітетами” захоплюються люди, що ще 25 чи й 15 років тому були українськими націоналістами. Комуно-радянські і „прогресисти” програли у нас на українському студентському відтинку ще в 1924 році, і повороту на наш студентський форум у вільному світі їм немає.

Сьогоднішній Конгрес дискутуватиме справи ЦЕСУС'у. Відчуваю, що цих справ деякі люди не трактують серйозно або хочуть їх визначати такі люди, які ці проблеми сприймають фальшиво. Бо це абсурд бажати перебудови ЦЕСУС'у в „український студентський інтернаціонал”, чи нарікати, що ЦЕСУС'у не хочуть визнати в Міжнароднім Студентським Союзі (ІЮС), який є студентським комінформом! А такі постуляти сьогодні висуваються навіть під фірмою президента СУСТА, п. В. Прибили, на сторінках української преси і в окремих публікаціях СУСТА. На Конгресі

ІЮСНА в Еймсі, Айова, в 1954 році Леонард Вебчик, віце-президент американського студентства, формулював цю справу офіційно так, що ЦЕСУС є організацією українських екзильних студентів, а СУСТА це американська установа студентів українського роду чи походження. І, як таких, їх ІЮСНА і інші національні студентські союзи в світі визнають. ЦЕСУС належить Європі, і там його місце. Не ліквідуйте ЦЕСУС'у і не переносьте його осідку до ЗДА, не робіть трансокеанічних рошад, які збільшать нерозбериху в нашому студентському житті. ЦЕСУС мусимо за всяку ціну зберегти. На ЦЕСУС, його традиції і дії чекають українські молоді студенти в країнах Західної Європи. Не творіть паперових установ, бо в них зможе задушитись увесь наш студентський рух у вільному світі. Про ЦЕСУС повинні рішати наші студенти й компетентні чинники українського життя в Європі!

Думайте, що Вам слід розбудувати плеяни, щоб керівні люди СУСТА входили до місцевих комітетів ІЮСНА (централі американського студентства), щоб найкращі з Вас змогли входити до керівних органів ІЮСНА і там стимулювати політику американського студентства в антимосковському, антикомуністичному дусі. Це — Ваша місія, Ваше призначення!

За 10-15 років Ви будете творити тут ядро української професійної інтелігенції. Наше перше покоління української інтелігенції, зокрема та її частина, яка прибула до Америки після другої світової війни, або потонуло у важкій професійній праці, або змінило своє життєве призначення нагромадженням матеріальних дібр чи веселим життям, а від наших суспільно-політичних справ, на жаль, у переважачій більшості практично відійшло. Не без причин роз'їжджає проф. Лев Добрянський по наших осередках з доповіддю на тему: „Відсталість професіоналістів у боротьбі за свободу”. З Вас мусять вирости професіоналісти-суспільники! Для цієї мети творили ми 10 років тому СУСТА, зводили бої за його існування, його динаміку, охороняли його від підшептів Датанів і Авіронів.

Виростаєте, Дорогі Студенти, в часах раптового поступу вселюдської цивілізації, в часах технократії й колосальних аномалій в українському житті, коли в світі покутують дух большевизації і сталінські засади щодо фальсифікації історії. Однак, Ви мусите зберегти той дух, ту динаміку, які характеризували засновників СУСТА. До цього кличуть Вас труди тих Ваших колегів, які впродовж 10 років вкладали працю у дозбудову Вашого Студентського Союзу.

- Майте тверді самовизначені стандарти індивідуальної високої вартості.
- Майте зацікавлення у важкій громадській праці, майте почуття обов'язку і посвяти для чогось більшого, як особистий життєвий успіх.
- Майте відвагу діяти проти зла минулих днів і відвагу випробовувати нові ідеї.
- Майте гордість з Вашого українського походження, майте віру в успішність людини українського визвольного руху, в кінцеву перемогу ідеї Української Самостійної Соборної Держави.

КНИЖКА ВІДЗЕРКАЛОЄ КУЛЬТУРУ

У країнах, поневоленних Московою, ця теза, а саме, що книжка відзеркаляє культуру — не зобов'язує. Вона відноситься тільки до вільних народів, у яких книжкові появи ретельно-опініка стосуються його самото. Коли ж він поневолений, то тими даними можна визначити міру самото поневолення в ділянці культури. У поточній пресі немає місця на докладний, науковий розгляд цього питання, бо вимагає воно особливих студій з вичерпними цифрами, врешті вимагає знавців цієї справи. Отже, за ними слово, а моя стаття може дати лише ініціативу для повнішого визначення стану духового поневолення України червоною Московою.

Великий крик про культуру, советського народу, та її високий рівень варто переверити шляхом порівняння з культурою інших народів світу. Цьому питанню я присвятив дещо часу, порівнюючи книжкову продукцію за 1960 рік. Ці мої дані не повні, але все ж вони дають бодай приблизну картину дійсного стану в СРСР. Наші культурознавці на емітрації можуть це питання опрацювати докладніше.

Для порівняння беру дві країни західної Європи і суміжну з Советським Союзом Японію.

В 1960 році появилася назв книжок: в СРСР — 60.000, в Японії — 25.000 в Англії — 21.000, в Німеччині — 22.000. Коли взяти до уваги книжкову продукцію Німеччини і додати до неї книжки, видані німецькою мовою в Австрії і Швейцарії, тоді число їх піднісється до 58.000. З цього виходить, що продукція німецьких книжок числом назв наближається до советської продукції. Англомовні видання, коли додати до них опубліковані в ЗІА багато її перевипускають.

Проте, коли взяти під увагу число населення, то імпозантна цифра советських видань спадає на одно з останніх місць.

В СРСР появилося в російській мові кругло 55.000 назв, в українській 3.850, решта іншими мовами. Коли ці видання перечислити у відношенні до 100.000 населення, тоді йдуть по черзі (на першому місці стоїть мала Фінляндія): Швейція — 82 назв книжок, Австрія

Найвиразніше з усіх показників виявляє культурний рівень даної країни аналіза друкованої літератури даної суспільности.

Дати нам справжню картину середовища, а зобов'язують або помешкують ситуацію, може бути береться під увагу різні впливи, що діють, тільки відповідно коментована статистика, виразно окреслюють нашу духову убогість. Ріодиків з ділянкою історії та філософії, то ці фактори, графіці, поезії, коли нема популярних поезій, коли нема журналів, присвячених творчості до визначних сучасних драматичних творів і коли в нашій емітрації нема зацікавленних на високий культурний рівень народу цієї країни і коли за кілька тижнів наперед, то це вказує на двох роках, а квіткі на ту п'єсу треба було за-“Вивество у Собор” вийшло шовчора продовж лад, в одній невеликій і небагатій країні п'єсам рівнем театральних вистав тощо. Коли, наприклад, ними поваами, тиражем книжок і журналів, стаття у суспільности, зацікавленням літератур-кількістю мистецьких виставок, значенням мистецтва у культурі народу можна оцінити за допомогою його мистецьких досягнень, якістю і рівень культури народу можна оцінити за допомогою світогляд, уламок християнського духа. Гу від духових звань, впливи матеріялістич-бутових вийд технології, що відвертають ува-риці, де домінують успіхи у стосованні для по-цього може бути декадентія мистецтва в Америці, але й ідеї, якими живе покоління. Прикладом мають тут не тільки матеріяльні умови життя, ше — занепадницькими тенденціями. Близьколінійна визначається високими осягами, ін-кам. Цюса тим культурою явище змінило. Одне не підпадає економічним та ужитковим оцін-спів, їхня якість, нові й старі стилі — все це не з матеріяльними критеріями. Картини ми-Культура — поняття абстрактне, непов'язані фікації.

Д-р Роман Кухар

ЛУЖИЦІ — НАЙМЕНША СЛОВ'ЯНСЬКА НАЦІЯ

Про лужицьких сербів знаємо назагал мало, а шкода, бо з цією найменшою, висуненою найдалі на захід віткою братнього слов'янського народу варто було б нам ближче познайомитися хоч би тільки для того, щоб взаємно обмінятися досвідом вікової боротьби: лужичан — із германізацією, українців — з обмосковленням. Денаціоналізаційним процесам піддавано обидві нації впродовж століть, і щодо цього український і лужицький народи, хоч кількісно й якісно нерівні, поділяють подібну історичну долю.

Лужичани (за латинською термінологією Lunsici або Lusici) або, як їх німці звать, зрештою застарілим уже найменням, венеди (Wenden), чи як вони самі себе здебільшого називають — сербський нарід, а то прямо серби (з різними історичними відтінками: сурби, сораби, серби, срби) — це кількісно найменша західньослов'янська національна група, що живе на пограниччі Саксонії і Пруссії, горішні лужичани — в Саксонії, долішні — в доріччі ріки Шпре в Пруссії. Оці залишки лужицького населення між ріками Одрою й Лабою — це останні пережитки колись могутнього слов'янського племені, що компактно заселявало східні простори сучасної Німеччини аж по ріку Лабу, а то й далі на захід. Пливкість національного імени характеристична й для нашого народу; вказати б лише на такі зв'язувані з українським народом називні окреслення, як анти, алани, роксоляни, русичі, малоро-

кової продукції це марксистська макулятура і московська імперіяльна пропаганда.

— 59, Німеччина — 52, ССРСР — 28, Україна — 10.

У повній табелі ССРСР стоїть на 18 місці у світі, Україна далеко далі. Щоб повніше показати „передовий” ССРСР і поневолену Україну додамо, що в Німеччині, яка стоїть на четвертому місці, 30% населення не має вдома ні однієї книжки, а 20% не більше як тридцять книжок.

Україна, яка завжди належала й належить до європейського культурного світу, засуджена на те, щоб вести мізерне культурне життя. Москва старається звести український народ до найнижчого духового рівня і для цього відгороджує його залізною завісою, для цього запроваджує ганебний культ „старшого брата” з його „найвищою в світі” культурою.

В Україні 1960 року, як згадано вище, появилася 3.850 назв книжок українською мовою і 4.416 назв російською. Якщо б Україна мала стояти у світі на 18 місці, подібно як цілий Советський Союз, тоді там повинно було б повнитися не 3.850 українських назв, а 13.500. Це значить, що в Україні появляється українських назв лише 28% тої кількості, які мали б повнитися. При цьому треба взяти під увагу, що українці завжди цікавилися книжкою більше, як москалі, що вони радо читають не тільки прозу, але й поезію.

Зваживши те, що на Україні в українській мові друкують лише спорадично, і то мізерним накладом, наукову літературу, книжки з військовою, астронавтичною, медичною, математичною та ін. тематикою, а натомість книжковий ринок засипають пропагандивними брошурами для колгоспників (див. мою оцінку виставки советської технічної книжки в Детройті у „Гомоні України” з 8 червня ц. р.), побачимо жахливу картину советського колоніалізму, якому нема рівного у цілому світі.

Отже, Україна може друкувати якусь третину книжок з того, що їй належиться пропорційно до ССРСР. Враховуючи кількість населення всього Советського Союзу, на Україну повинно припасти 20% всесоюзної продукції, тобто 20.000 назв, а в дійсності сягає вона ледве 6,5%. Ця правда виглядає ще болючіше, коли взяти на увагу, що більшість книж-

У порівнянні з цим станом на Україні навіть наша невелика книжкова продукція на еміграції виглядає імпазантно.

Тож про які „осяги” в культурній ділянці, про які „реалітети” може бути мова? Очевидно, про це можуть говорити лише ті люди, які лінуються пізнати правду або які лише задля розголосу свого імени свідомо поширюють неправдиві інформації.

си, рутенці, руснаки, русини, а то й прямо „тутешні”, поки дійшло до устійнення сучасного національного імени.

Лужичан треба відрізнати від іншої, вже вимерлої західнослов'янської групи, „полабських слов'ян” з їх полабським говором, що заселявали ще до 18-го ст. Лінебурзьку пустелю (Lüneburger Heide) при гирлі Лаби. По сьогоднішній день, у висліді запеклої боротьби, веденої в неймовірно важких умовах германізації, збереглася відносно нечисленна мовна лужицька група, що охоплює в 200 до 500 тисяч населення. Живуть лужичани на просторі 6.000 кв. миль (за підрахунками з 1945 р.), межуючи частково з поляками, частково з чехами, з-поміж ненімецького сусідства. Видатну роль культурного центру лужицьких сербів відіграє вже здавна місто Будишин (нім. назва Bautzen), що нараховує кількадесят тисяч мешканців.

Територія Лужиць скупчується у верхів'ях і на середній течії ріки Шпре; двомовна за своїм характером, вона розподіляється на дві основні частини: Верхні й Долішні Лужиці. Верхні Лужиці (південна частина) з уже згаданим столичним містом Будишином виявляють сліди чеського культурного впливу, і мова цієї частини лужичан наближена до чеської. Характеристична вона затратою носових голосних, що змінилися в усні, і переходом приголосного „г” в „г”, як і в чеській мові. Долішні Лужиці (північна частина) вільні від тих мовних процесів; там, з осередком в Хусебузі, позначаються польські мовно-культурні впливи. А взагалі лужицька мова, як одна з родини західнослов'янських, віддзеркалює всі питомості тієї мовної групи, на відміну, наприклад, від східної чи південної слов'янської групи. І так, характеристичне в ній уподіблення новішого праслов'янського -сь- до давнішого -ш- пор. польське: „муха”, „муше”, але українське: „муха”, „мусі”; або ж збереження без зміни давніших приголосних груп -тл-, -дл-, які в східних і південних слов'янських мовах спрощено до єдиного -л-; пор. польське „plotę”, „pletli”, з українським „плету”, „плели”.

Лужицько-слов'янська вітка прикметна своїм немалим вкладом у ділянку слов'янської цивілізації, відомим у науковому світі як „лу-

жицька культура”. Це історичне явище датується ще від останків слов'янства. В точному розумінні „лужицька культура” — це здобутки в площині матеріального й духового побуту групи племен бронзової й ранньозалізної доби, які займали від 12-го до 4-го сторіччя перед Христом басейни ріки Одри і Висли. Оті первісні лужицькі племена становили одну з головних протослов'янських або балтослов'янських племен, а витворена ними „лужицька культура” дуже споріднена з тогочасною культурою протослов'ян Поділля, Волині і середнього Придніпров'я. На українському ґрунті сліди цивілізаційних процесів ідуть аж у сиву давнину, до „неолітичної доби”, або т. зв. „трипільської культури” (в середині 3-го тисячоліття до Різдва Христового).

Не зважаючи на те, що понад дев'ять сторіч лужичани зазнавали безкомпромісової германізації, вони тверді й життєздатні, зберегли донині свій власний характер і національну окремішність, дармащо не в своїй власній національній державі. Відокремлені від решти слов'янського світу, оточені „німецьким морем”, вони не змогли зберегти своєї політичної незалежності, але духово не підкорилися. Починаючи з середини 19-го ст., лужичани стали домагатися культурної рівноправності з німцями. В 1847 р. засновано перше Лужицьке Науково-Просвітнє Товариство, „Сербську Матицю” (пор. заснування нашої Галицько-Руської Матиці 16 червня 1848 р.). „Весна народів”, як і іншим поневоленим народам, принесла лужичанам національне піднесення, посилення їхньої культурно-політичної діяльності. З того часу починають появлятися публікації в лужицькій мові.

Дальшу знаменну дату в історії лужицького національного відродження становить 1912 рік, дата заложення Культурно-Просвітнього Товариства „Домовина” (Батьківщина). Подія ця означала насправді започаткування новітнього національно-визвольного лужицького руху, що особливо набрав на силі під час першої світової війни. В 1918 р. лужичани намагаються здобути собі на платформі Версальського Конгресу національні права, але без успіху. Хоч провідників лужицького руху ув'язнено, національна визвольна свідомість перетривала період Ваймарської Республіки, і

Юрій Тис-Крозмалюк

НОРДБЕРГ ПРО ГЕТЬМАНА МАЗЕПУ

Д-р Юрій Нордберг був сповідником шведського короля Карла XII і відбув з ним цілу кампанію проти Росії. Як один з найближчих дорадників Карла XII він був очевидцем багатьох історичних подій, зв'язаних з історією України, і тому його спомини мають велику історичну вагу. Під час походу Нордберг записував події, яких був свідком. Під Полтавою Нордберг попав у московський полон, з якого вийшов по довгих роках. Його спомини у німецькому виданні п. н. „Життя Карла XII”, видані у Гамбургу 1745 року у трьох томах, були колись у моїй збірці української старини. З тих місць, що відносяться до України, я поробив виписки. Подаю їх хронологічно, так, як чергуються вони у творі Нордберга.

Ю. Т.-К.

Том I, ст. 545, 6 серпня 1704 р.:

Волохи... прийшли з вісткою, що король

Август ніби стоїть біля монастиря у Сокалі над Бугом і що в нього перебував козацький вождь Мазепа.

Том I, ст. 546:

Львів не хотів дати окупу, сподіваючись до-помоги від Мазепа, і Карло XII приспішив по-хід на місто.

Том I, ст. 554:

Бунчук — це спис з позолоченим кінцем, з якого вистає жмут пер різної барви. Він по-дібний до бунчука турецьких пашів з конячим хвостом. Радоміцький хотів за свій 2.000 ду-катів.

лужицьким революціонерам довелося зударитися з залізним п'ястком гітлерівського ре-жиму.

Урядове німецьке становище до лужичан ха-рактеризувалося трактуванням їх як грома-дян німецької національності, відмінних від решти населення виключно своєю лужицькою мовою. Націонал-соціалістична Німеччина, ба-жаючи розправитися остаточно з лужицькими сепаратистичними тенденціями, приготувляла плян переселення лужичан у віддалені райо-ни Ельзасу й Льотрингії.

Безпосередньо після останньої війни лу-жицькі серби намагалися, навіть за ціну об'єд-нання з Польщею чи Чехо-Словащиною, від-лучитися від ненависного їм довговікового ні-мецького ярма, але у цьому їм не пощастило. Все, що вони досі осягнули, це — обмежена автономія в рамках т. зв. Німецької Народної Республіки. Навряд чи були б вони щасливіші в об'єднанні з комуністичною Польщею або Чехо-Словащиною. Підневільне життя укра-їнців у поверсальській Польщі чи вимушений стан „об'єднання” України з Москвою й усі трагічні наслідки такого стану повинніб осте-регти лужицький індивідуалістичний і сво-бодолюбний народ від будь-яких надій на збе-реження своєї національної окремішності в не-рівнорядному союзі із слов'янськими сусідами. З другого боку, численна й територіяльна не-значність Лужиць є великою перешкодою на

шляху національного змагання лужичан. Тим то й тимчасове об'єднання зі слов'янським сильнішим народом здається лужицьким сер-бам чи не найкращою тимчасовою розв'язкою.

Наведені нижче в моєму перекладі зразки лужицької літератури, епічної й ліричної, від-дзеркалюють саме ті національні прикмети лу-жицького народу, що зберегли його від воро-жого знищення: чистота характеру, комбатив-ний дух, вірність ідеї. Такого характеру й му-силь бути література й духовість поневолено-го народу. Дев'ятнадцяте сторіччя принесло лужичанам найбільші здобутки в письменстві, що гідно репрезентовано такими іменами, як Гандрій Зейлер (1804-1872), якого вважають засновником новітньої лужицької літератури, Ян Арношт Смоляр (1816-1864), учений-етно-граф, Яків Барт, відомий під псевдонімом Ці-шинського (1856-1909), найбільший лужиць-кий національний поет. Його прозовий твір „Патріот і ренегат” — прикметний своєю те-матикою для тогочасної й новішої лужицької літератури. Характеристичний тут, зокрема, представник 19-го ст., Ян Радисерб-Велі, нар. 1822, автор оповідань і балад, складених на народний лад, що своїм прибраним прізвиськом „Радисерб” (себто „щасливий, що я серб”) про-глядно виразив своє національне спрямуван-ня, вказуючи шлях майбутнім поколінням лу-жичан.

Том II, ст. 43, жовтень 1707 р.:

У той час вождь козаків, Іван Мазепа, вийшов до короля Станіслава посла з листом, в якому пропонував себе разом з усіма підвладними йому людьми. Шість чи сім тисяч московитів, що стоять у його країні, він легко знищить — „зробить з них міст для шведів”, як він висловився.

Козаки з усього серця бажали визволитися з-під царського панування, яке вони називали неволею.

Карло XII був певним, що він сам викине москалів з Польщі, і жителі будуть звільнені від насильства уряду. Отже, він не хотів, щоб Мазепа й собі приписував частинне визволення того королівства. Тому Станіслав відповів, що покищо треба мовчати, а решту полагодити листовно.

Том II, ст. 92, 25 жовтня 1708 р.:

Шведи підпалили передмістя Новгороду Сіверського, і Карло дивився на пожежу. На його квартиру прибув Мазепа; спочатку, біля ріки Десни, він мав з собою цілу армію, бо напевно подав іншу причину руху війська. Коли, однак, відкрив свої справжні наміри, більшість його полковників відійшла від нього, і він мав при собі не більше як 7.000 вояків.

Мазепа здогадався, що цар мав намір скасувати усі договори, перевести всіх шляхтичів у солдати і матроси, а їхня добра обкласти важкими оплатами. Донським козакам і татарам цар обмежив свободу, народові наказав одягатися у чужинний одяг і намірявся також поробити зміни у справах релігії. З допомогою Меншикова Мазепа ввійшов у царську ласку, одягнув німецький стрій, як то любив цар, і намовляв його, щоб і козаків так повдягати. Але цар, відповів, що на те ще час, і дав Мазепі орден Андрія (Вольтер каже, що ні). Вернувшись, Мазепа розповів усе визначним козацьким старшинам і запропонував стати по стороні Карла.

Його наміром було при цьому зробити Україну окремим князівством. Троє старшин донесли про це цареві, але доказів не мали, і двох скарано на смерть, а третього заслано на Сибір.

Том II, ст. 93:

Мазепа був пажем на королівському дворі, але, коли постав неспокій, польський король

звелів Мазепі забрати своє рухоме добро і забезпечити його в Україні. Але козаки йому все відібрали, і він пристав до них. Його так полюбили, що козацький вождь робив вдома своїм секретарем, а у полі старшиною, і брав з собою на всі наради. Коли його шефа заслали на Сибір, гетьманом вибрали Мазепу. Певно, що він мусів бути дуже сердечний.

Коли Мазепа прибув до головної квартири Карла, мав він уже понад 70 років, але його очі блищали, як вогонь; говорив він з великим розумом і скромністю. Він був щоденно з королем, часом сам, часом з графом Піпером. Свої розмови вони провадили по-латині. Коли йде про державні справи, оминемо їх, бо залишалися вони між ними самими. Але коли йде про інші розмови, то наведемо для розваги декілька, які доповняють те, що сказано раніше.

Зима була досить гостра. Не зважаючи на це, король їздив на коні у своєму легкому одягу або вистоював годинами на подвір'ї з непокритою головою. Мазепа при нагоді сказав, що король недобре робить, коли не береже своє здоров'я. „Ваша милість уповають, — додав він, — на свою молодість. Я знаю, що молодість має досить тепла, але й вона минає з роками. Я теж зносив холод, але тепер гріюся цим футром. Ваша милість веде затяжну війну, через яку його край і населення виставлені на важкі терпіння. Це потриває ще довгі роки. Отже ваша милість мусить звертати увагу на своє здоров'я і поступати так, що, коли Бог дасть мир, ще довгі роки жити і своїх підданих тим втішати, щоб цілий край знову довести до доброго стану”.

Король зрозумів, що Мазепа говорить з доброго серця. Слухав його з вдоволенням, і відповів тільки, що не звик до футра, бо ніколи його не вживав. Проте, коли наступного дня Мазепа подарував йому соболі з коштовних чорних лисів, король наказав підбити ними свій плащ. Першого ж дня, коли король його одягнув, прийшов хтось і спитав, як це сталося, що король протягом однієї ночі так потовстів, що його ледве можна пізнати. Тоді король скинув плащ і більше футра не одягав.

Том II, ст. 115, січень 1709 р.:

Мазепа був з графом Піпером однієї думки і не радив королеві йти на Полтаву. Він казав,

що коли рушити це місто, то козаки зворохобляться. Але король хотів на Україні, в Полтаві, переждати до літа.

Том II, ст. 129:

Вони (козаки) уважали Полтаву за найбагатше місто і продавали там свій товар, який здебільша складався з риби, футра й соли. Там вони торгували також усякими харчами, тютюном, горілкою, порохом, оловом, залізними виробами. Там перебувало зимою кілька соток коней. Це були причини, чому Мазепа не радив, щоб шведи вступали на терен Полтави.

Коли шведи прийшли в Україну, Мазепа сповістив запорожців публічним листом, чому він став по їхній стороні, а саме — з надією звільнитися від московського панування. Запорожці на те відповіли, що вони поділяють його намір.

Чи цар дістав про це вістку, чи він цього сподівався, цього — не знати. Одне є певним, що він вислав когось до запорожців, щоб обдарувати їх 60.000 гульденами, на що вони обіцяли не встрявати у війну. Лист, що його запорожці вислали Мазепі, був складений поважно. Вони називали себе в ньому царським військом, і грозили Мазепі. Мазепа послав з козаком, що привіз цього листа, кількох визначних старшин на переговори. Поза тим писав їм, що козаки повинні радіти, що шведи проганяють московитів, і це є нагода скинути з себе московську неволю і здобути собі та батьківщині свободу й безпеку на вічні часи.

Запорожці відповіли, що вони саме довідалися, що цар відібрав 60.000 гульденів козакові у Глухові. Вони вважають, що цар поповнив грабіж, щоб ті гроші дати кому іншому.

Запорожці вели також переписку з татарським ханом, який заявив, що татари однієї думки з запорожцями і пристануть до них, але щоб вони тримали сторону Мазепи.

Все це запорожці переказали через полковника, якого з 80 людьми прислали до Мазепи. У своєму листі вони не називали вже себе царським військом. Листа до короля підписав їхній гетьман Константин Городенський. В тому листі гетьман запевняв, що приступає до Мазепи і просить охорони. Король припустив полковника і всіх інших до уціловання руки і наказав їх простити при столі кавалірів...

Найвизначніші мали їсти при столі Мазепи, інші своїм способом при інших столах. Під час обіду все йшло в порядку. Мазепі виказували запорожці велику пошану, підносили величними словами свою вірність і стійкість, і заявляли, що за нього готові йти в огонь.

Наступного дня Городинський дістав авдісницю у короля. З 50 людьми був припущений уцілувати йому руку. В своїй промові подякував він за охорону, яку король обіцяв запорожцям і цілій Україні проти спільного ворога. В імені короля відповів державний секретар Гермелін, а перекладав Густав фон Сольдан... Городинський, як прибув, привів із собою 150 зловлених московитів, яких у вияві пошани поставив перед дверима короля. Він заявив, що 100 полонених москвинів із свого першого походу послав ханові і не сумнівається, що хан скоро вирішить теж стати на їх сторону.

Том II, ст. 132:

Король виплатив воякам 10.000 гульденів, а Городинського і його старшин обдарував окремо. На їх жадання король мусів, однак, повідомити про це їх особним листом, якого всім прочитали. Інакше звичайні козаки жадали б, щоб усе скласти гуртом і опісля розподілити штука по штуці, як це було в їхньому звичаї, коли ділили здобич.

З тим союз був закріплений. Його списали, а що Мазепа був хворий і не міг вийти, він ствердив той союз у своєму домі *цілуванням хреста і положенням руки на книжку*, при якій лежали святощі. Городинський і його запорожці присягали прилюдно в церкві перед віттарем. Після того списали ще *готири акти*, на які Мазепа зажадав потвердження короля: король бере Мазепу і Городинського з їх народом в опіку і обіцяє не укладати з царем ні миру, ні перемир'я, без згадки про них. Не можна було нічого заключити, доки Україна і запорожці не будуть вільні від московського панування і без *затвердження на вігні гаси свободи*, яку вони мали з давніх-давен. *Були теж тожки про охорону населення.*

При цій нагоді вони дали особливий доказ у справності стріляння. Вони підійшли досить близько до укріплень Полтави. Побачивши їх, москвини побігли купою до валів і звернули проти них гармати. Городинський наказав вий-

ти наперед сотні стрільців, які відкрили вогонь з віддалі 500 кроків, так що 50 москвинів лягло трупом. Після того москвини пострібали з валів і більше не появлялися. В той момент один запорожець побачив московського офіцера, у злоті й сріблі, який вилазив на вежу, щоб стежити за козаками. Він вистрілював, і офіцер упав мертвий на землю. Опісля говорив Городинський, що має 600 таких стрільців, які стріляють, не хиблячи.

Том II, ст. 153, 1 липня 1709 р.:

Після обіду король наказав переправити через ріку вождя Мазепу з старшинами і їхніми жінками. В місці переправи ширина ріки була на гарматній стріл. Під ніч переправився і король. (Ле Лонг подає на 1560-ій сторінці своєї четвертої частини помилково, що Мазепа з своїми козаками переплив ріку).

Том II, ст. 156:

Подбали вчасно й про те, щоб вождя Мазепу та його найвизначніших старшин з їхніми жінками примістити в безпечному місці. Його вояки пройшли вгору ріки коло півмилі і переправилися на свій спосіб: погнавши коні у воду, а самі вхопилися за їхні хвости, і так перепливали ріку.

Том II, ст. 152:

Шведів брали в полон і посиляли вглиб Росії. Зловлених козаків можна було бачити довкола Полтави і по цілому полі в дуже нужденному стані. Багатьом колесували руки і ноги, інших прив'язали живцем до колеса. Інших вбили на паль або повісили...

Том II, ст. 153:

(Заперечує твердження Ле Лонга і інших авторів, нібито король назвав Мазепу зрадником).

Том II, ст. 160, 21 липня 1709 р.:

Прийшла вістка, що цар зажадав від султана видати Мазепу і його племінника Войнаровського. Цар давав султанові різні обіцянки, але султан відкинув це жадання і дав Мазепі та його людям повне забезпечення.

Том II, ст. 160, 24 серпня:

Цар знову зажадав видачі, виславши багаті дари. Султан відмовив, а Мазепу для більшої безпеки наказав перевести з міста у фортецю в Бендерах.

Том II, ст. 168, 22 вересня:

Вмирає Мазепа. Неназваний автор у книжці „Життя і чини Карла XII” каже, що Мазепа мав 84 роки. С. Ф. Лімерс пише, що Мазепа помер 3 листопада, але вони писали, базуючись на невірних вістках.

У Туреччині він переважно лежав у ліжку. Правдоподібно смерть спричинили, поза його віком, тяжка подорож пустинним краєм, жура про московське панування і змінне щастя у намаганні визволити Україну. Спочатку поховали його за грецьким звичаєм зараз біля шведського табору. Після того нарід проводив його останки до Ясс — де його знову поховали і відправили службу Божу. За домовиною їхали на конях королівські трубачі і довбиші. За ними йшов визначний козак, який ніс булаву вождя, висаджену дорогоцінним камінням і перлами. Домовина була оббита червоним оксамитом і обшита золотом. По боках ішли козаки, в панцерних сорочках з оголеними шаблями. Було багато козацьких жінок, що заводили й плакали, як це у них в звичаї. Опісля їхали на конях наслідник і майбутній вождь Орліх (Орлик) і племінник Мазепи, а вкінці тридцять шведських офіцерів. Боками їхали козаки сотнями з оберненими додолу рушницями.

Церква, де зложено тіло Мазепи, знаходиться недалеко міста. Священики співали Службу Божу при великій кількості запалених свічок. Врешті спустили тіло в могилу, і козаки дали вогню.

В томі II на ст. 307-ій є згадка, що за голову Мазепи цар визначив 10.000 рублів.

Суспільність людська, як всякий організм, завше наражена на напад її ворожих сил, ззовні і зсередини, напад відосередніх сил, які намагаються розсадити її. З тими силами змагаються сили доосередні суспільности, що забезпечують спаяність спільноти й утримують у гармонії її складові частини, окремі органи, надаючи цілості силу. (Д. Д о н ц о в)

Петро Кізко

НЕ ПРО ТУ ТРАГЕДІЮ ПИШЕТЕ, ЛЕВАДО!

В київському літературному журналі „Вітчизна” за травень 1963 року надрукована п'єса-трагедія Олександра Левади „Бути чи не бути?” Короткий зміст цієї трагедії такий. Американський учений Томас Шервуд увесь час важко переживає через те, що він спричинився до вибуху ядрової бомби, радіоактивні хвилі якої принесли смерть людям і тваринам на Гавайських островах. Почуття пригнобленості, духової депресії приводить Шервуда до того, що він кінчає життя самогубством, приймаючи на березі океану отруту. Тим часом його дочка Лінда закохується в молодого чеського вченого Вацлава Кубка, пориває з своїм „страшним минулим” — безтурботно-легким життям королеви краси — і стає... комуністкою! (Як то легко перероджуються герої соцреалістичних творів!). Молода гавайка Джой теж знайомиться з „радянським” ученим Макаровим і мріє про Москву, вибираючись туди їхати разом із своїм „руським дідусем”... Для більшої театральності Левада увів у свою „трагедію” тупих, дурних американських поліцаїв та збожеволілого американського летуна, який кидав на Герошіму атомову бомбу.

Звичайно, така п'єса розрахована на дві категорії глядачів: на запаморочених комуністів, для яких що „сіре, те й вовк”, тобто, що американське, те й злочинне, або на людей, які взагалі не мають жадного поняття про реальні відносини і вважають американські атомові бомби за „злі”, а советські за „добрі”.

Згадали ми цю Левадину п'єсу в зв'язку з надрукованим у цьому ж числі „Вітчизни” репортажем Степана Олійника про Остапа Вишню „Ми всі його любили”. В цьому репортажі Олійник подав документ справді жахливого, нелюдського московсько-большевицького вчинку супроти найвидатнішого українського гумориста. Ось цей документ:

„Та не можу я забути й того, — оповідає Ст. Олійник про Вишню, — як одного разу (це було 1955 року) Павло Михайлович зайшов до редакції якийсь не такий, як завжди.

Було це о годині десятій ранку. В кімнаті я сидів один. Відчинились двері, заходить Остап Вишня. Замість свого жартівливого

„фізкульт-привіт!” — Павло Михайлович кинув: „Драстуйте!” Ззовні стриманий, а насправді знервований і схвильований, він швидко роздягався і сам про себе повторював:

— У мене така радість, така радість, а вони плачуть.

Відчувалася в цих словах гіркота, біль душі. І я розгубився: стояв мовчки біля столу і не зводив з нього очей.

Павло Михайлович підійшов до мене і з тим же болем повторив ту саму фразу:

— У мене така радість, така радість... а вони, жінка й дочка, плачуть...

Не поспішаючи, витяг з кишені якогось папірця і простяг його мені.

Глянув я на той папірець, і все зрозумів.

„Справу по звинуваченню Губенка Павла Михайловича (Остапа Вишні) переглянуто Військовим Трибуналом Київського Військового Округу 25 жовтня 1955 року” (підкр. тут і нижче моє — П. К.).

Нижче написано, що *постанова органів Державного Політичного Управління від березня 1934 року* щодо Остапа Вишні скасована „і справу припинено за браком складу злочину”.

Справу припинено! Через одинадцять років! Після того, як Вишня 10 років невинно просидів у концтаборах — большевицько-московське „правосуддя” догупалось, що його запроторено „за браком складу злочину”! А ті ж десять років проплакали його дружина й дочка, і плачуть дотепер, бо Вишня згубив своє здоров'я і відійшов у вічність саме через ті концтабори!

А тим часом, як довідуємося з репортажу Олійника, Остап Вишня завжди був — після повернення з заслання — „радісний”, „усміхнений” і „жартівливо-дотепний”! Чи не нагадує це нам відомого роману Віктора Гюго „Людина, що сміється”, героєві якого — Гвімпленові зробили операцію рота так, що він завжди наче сміявся, в той час, як насправді переживав величезну життєву трагедію, бо був вічно цькований, гнаний, упосліджуваний, був посміховищем для французької аристократії. І навіть тоді, коли Гвімплен плакав, люди сміялися, бо, здавалось, сміявся Гвімплен.

Слава Подільська

АНГЛІЙСЬКИЙ НАУКОВЕЦЬ ПРО РОСІЙСЬКИЙ ІМПЕРІАЛІЗМ

Минулого року у Великій Британії вийшла друком книжка знаного англійського науковця Сітона Вотсона, під заголовком „Новий імперіялізм”.

Ця книжка надзвичайно цікаво написана і дає дуже глибоку аналізу росту російської імперії. Список російських завоювань сягає XIV століття. В своїй може дещо надмірній об'єктивності автор, однак, хоче трохи вибілити загарбницьку політику москалів і густо-часто порівнює російський імперіялізм з імперіялізмами західно-європейських потуг. Але сам він твердить, що „всі роди імперіялізмів західних держав можна знайти в російській імперії”.

Сітон Вотсон рішуче відкидає погляд, що, мовляв, підбої москалями сусідніх народів є „менш імперія-

~~~~~

Так і Вишня на людях мусів увесь час усміхатися, бути радісним, а в душі, напевно гірко плакав, як плакали його дружина і дочка...

Ось де трагедія, Олександрє Левадо! Трагедія Губенка-Вишні, трагедія Володимира Гжицького, Бориса Антоненка-Давидовича, Зінаїди Тулуб, Мисика і багатьох інших, трагедія української національної інтелігенції під московською займанщиною, трагедія українського селянства, врешті, трагедія української молоді, яку большевицькі сатрапи ганяють, як ганяли колись пани-поміщики своїх наймитів!

Про цю трагедію — трагедію всього українського гнобленого й визискуваного Москвою народу — треба писати п'єси, Левадо! Але ви того не напишете, бо не хочете розділити долю Остапа Вишні. Про американських же „тупих поліцаїв” і „божевільних” пілотів ви можете писати скільки завгодно, бо за це не тільки не дістанете п'ястука, а ще й удостоїтесь якоїсь там нагороди.

В усякому разі, дві публікації в травневому числі „Вітчизни” — п'єса Левади й репортаж Олійника дуже добре надаються до аналогії, як доказ того, в якому рабстві перебувають українські підсоветські письменники, мистці, інтелігенція взагалі. І пригадується нам ще раз п'єса Василя Минка „Мовчати заборонено”, з якої виходить, що в большевицькому пеклі не можна людині навіть мовчати, бо коли вона мовчить, то значить щось у собі таїть... протирежимне. Отож, треба лише кричати й кричати: „Хай живе!”...

лістичними”, бо вони відбувалися на суцільному континенті, а не в заморських краях.

Автор стверджує, що економічні ресурси російської імперії в переважній більшості походять з не-російських країв. Багато уваги присвячує він політиці русифікації. На його думку, плянова русифікація почалася в російській імперії щойно в XIX столітті. І він стверджує, що русифікація головно була спрямована проти українців і татар, а в меншій мірі проти грузин, вірмен і туркестанців. Революція 1905 року, — лише він — принесли неросійським народам певні вольності, але після 1907 р. починається ще більша русифікація.

Антисемітизм в російській імперії — стверджує автор — мав відвернути увагу не-російських народів від поневоловача-росіян, і спрямувати все невдоволення на офірних козлів-жидів. Російська влада пляново підсучувала ворожнечу до жидів і інспірувала погроми.

Найсильніший опір русифікації в російській імперії ставили українці, а з мусулманських народів надволянські татари. Сильний рух — пантюркізм, що плекав серед тюркомовних груп почуття спільності, аж ніяк не дозволяв їм бути лояльними до російських імперіялістів. В цьому відношенні націоналісти серед надволянських татар були прабатьками турецького націоналізму Кемаль Ататюрка.

Перша війна застала російську імперію з населенням на 55% не-російським. Національні і соціальні конфлікти всередині імперії були надто сильними, щоб їх було можна розв'язати. Ленін був свідомий цього, і тому, з одного боку, він стояв за сильну централізацію большевицької партії, а з другого „признавав право” на самовизначення кожної нації в російській імперії аж до відокремлення. В листопаді 1917 р., коли Ленін прийшов до влади, російська імперія була розхитана зсередини національними рухами не-російських народів — українців, татар, закавказьких народів. Большевицький уряд приневолений був прийняти умовини договору в Бересті Литовським, внаслідок чого він утратив Україну і Закавказзя.

З прикрістю стверджує автор, що жадна з республік, що постали на території Російської імперії, не втрималися. На думку автора, ці республіки були завойовані большевиками тому, що не було між ними належної співпраці і не зуміли вони збудити заінтересовання серед західних держав. Україна Ризьким договором була поділена між Польщею і Росією. Це саме сталося і з Білоруссю. В 1922 р. був здушений широkozакросний повстанський рух басмачів у Туркестані. Балтійські держави втрималися лише тому, що Англія панувала тоді над Балтійським морем, а Польща і Румунія могли дістати білоруські й українські території лише тому, що мали підтримку у Франції. Большевики перебрали владу в російській імперії, виступаючи від імени пролетаріату.

Багато уваги автор присвячує большевицькій політиці реорганізації кордонів в СССР, яка йшла під гас-

лом „дівіде енд імперіе”, а найбільш маркантною була в Туркестані, де введено штучний поділ на „республіки”, щоб зміцнити безпосередню контролю Москви.

Колективізація сільського господарства найдорожче коштувала Україні і Казахії. У висліді голоду 1933 року число жертв в Україні обраховується на мільйони. Українцям чужа традиція сільських комун, що від самого початку існування російської держави відрізняла українців від москалів. Чистки серед комуністичних партій, винищення інтелігенції, зокрема процес проти Спілки Визволення України— все це вірно віддзеркалює автор.

Боротьба проти „буржуазного націоналізму” в ССРСР постійно продовжується, а зокрема загострилась вона після другої світової війни. Автор дає дефініцію, що для москалів є найбільшими гріхами, а що найбільшими чеснотами: гріхами є націоналізм і космополітизм, чеснотами — т. зв. советський патріотизм і інтернаціоналізм. Інтернаціоналізм, що є для москалів рівнозначним із советським патріотизмом, вимагає солідарного відношення до російського народу, „в дійсності є службою для російського народу і російської культури”. Ці принципи, пише автор сягають також минулого. Царські підбої сусідніх народів „заслужують на похвалу”, бо вони, твердять москалі, „приспівували розвиток тих народів і дали змогу їм увійти в контакт з вищою культурою російського народу”.

Взаємини між не-росіянами і росіянами в ССРСР регулюється конституцією, але так, щоб кожна республіка була тісно пов'язана з центром у Москві. Було б великою помилкою уважати советську конституцію за федеральну. А самі прозвища, які мали б вказувати на те, що влада в „республіках” перебуває в руках даної національності, нічого не говорять. „Хтось може мати чисто українське прізвище, але думати помосковськи і бути в дійсності москалем”, — пише Сітон Вотсон.

Уся система освіти і виховання в ССРСР побудована так, щоб приспівувати загальну русифікацію. Проведення паралелі щодо освіти між ЗДА і Советським Союзом автор різко засуджує. „ЗДА, — пише він, — від самого початку мали мали таку конституційну структуру, в яку легко включалися емігранти, залишивши свої країни. А в Советському Союзі не-російські народи живуть компактними масами, в своїх власних батьківщинах. В них нібито може змінитися відношення до советської влади, яка прийшла на місце жорстокого царату (я в це не вірю), але вони ніколи не перестануть бути українцями чи узбеками, як, наприклад, поляки чи італійці в Дітройті перестали ними бути”.

Розділ книжки, присвячений не-російським народам в ССРСР, автор закінчує таким ствердженням: „Советське виховання створило нову верству населення, на яку розраховують советські лідери. Але чи знайшов советський режим рецепт на вилікуння нової інтелігенції від націоналізму? Беручи до уваги досвід давніх кольтоніальних імперій і роллю, яку відіграла інте-

Аркан Пзхи

СТАРІСТЬ

У с в о є 50 - л і т т я

*А старість усе ж приходить,
Хоз як би там не було.*

*Бо серце хоз і бадьорить,
А тіло ж ізнемога.*

*Душа хоз не раз і рветься
До юних у гурт, але —*

*Нога, мов листок, трясеться
І озі вже багать зле.*

*Але бадьориться треба,
Хоз як би там не було. —*

Я обійму все небо

Й на сонці схилю золо.

1963

лігенція в різних краях Азії і Африки в останніх десятиліттях, було б щонайменше дивним, коли б інтелігенції не-російських народів в Советському Союзі не перенялися ідеями націоналізму і не плекали надії, що прийде день, коли вони можуть вибороти самостійність”.

В кінцевих заввагах автор висловлює надію, що відосередні сили в Советському Союзі ставатимуть чимраз сильнішими, і одного дня червона імперія знову буде розвалена зсередини.

Не з усіма, однак, твердженнями автора можна погодитися. Наприклад, для нього Київ є початком історії як України, так і Білоруси та Росії. Про українську націю, як таку, уважає автор, можна говорити починаючи лише з XIX ст. Але в багатьох місцях своєї праці він стверджує сам, що протягом цілої історії українці різнилися від москалів і культурно, і мовно, і своїм соціальним устроєм. Чому же тоді щойно в XIX ст. „з різних діалектів створилася єдина українська мова”? А раніше її не було? Чому українська нація сформувалася щойно в XIX ст., коли автор — на інших сторінках сам пише про революцію великого гетьмана Богдана Хмельницького і т. д. А хіба ж французька нація постала щойно тоді, коли на мапі світу з'явилася назва „Франція”? Чи ж завсіди в своїй історії Велика Британія мала цю саму назву? Це ж саме відноситься й до Німеччини.

Однак, треба об'єктивно сказати, що, не зважаючи на цих кілька невірних поглядів відносно історії України і формації української нації, праця С. Вотсона в цілості — це вірна аналіза відносин за залізною заслоною і глибока критика російського імперіалізму.

Іван Фіта

СЕРЦЕ У ВІЛЬНІ, ТІЛО В КРАКОВІ, А ЧОБОТИ В ЧІКАГО

*Польські маріння
про „моцарство” або
едзе, едзе на каштанце...*

Черговий клясичний приклад нерозуміння сенсу політичного розвитку подій дають деякі польські еміграційні чинники, що, мов діти, побренькують шабелькою на битій дорозі... до Львова і Вільна.

Навіть в обличчі Тижня Поневолених Націй, який відзначали в Америці від 14 до 21 липня ц. р., залишки польської феодалної еліти в часописі „Дзєннік Звйонзкови” сіють насіння майбутньої війни проти України.

Польські імперіялісти, замість перевести фундаментальну ревізію своєї божевільної політики минулого — знову влазять у чоботи диктатора Пілсудського і мріють про ті часи, коли вони знову насильно накинуть нашому народові свій державний деспотизм.

„Дзєннік Звйонзкови” з 21-го червня ц. р., під заголовком „Осьвядченє Комітету Зем Всходніх в Чікаго”, випишує такі несамовиті речі:

„... Комітет Земель Східніх Речі Посполитої в Чікаго, спираючись на неодноразових публічних авторитативних деклараціях і заявах, стверджує, що як для чинників політичних польських в Лондоні і властей начальних Конгресу Польонії Американської, так і для незалежних організацій і всієї патріотичної Польонії в широкому світі, завдання постави супроти Земель Східніх Речі Посполитої не існує. Бо одна є ідейна постава поляків і одне заложення ідейне: привернути Польщу, вільну від комунізму і советського ярма, не підлеглу чужим наказам і впливам, неподільну з Одрою і Ніссою на Заході, з кордонами згідно з Ризьким договором на Сході, з Вільном, Львовом і землею Волинською...”

І як же ганебно виглядає оце „осьвядченє” горстки польських загниваючих фанатиків, нагодованих шовінізмом колишніх „полковників” і „кадрувек”, в порівнянні з резолюціями з нагоди Тижня Поневолених Народів, підписуваними президентом ЗДА, в яких говориться, що „уряд Америки поділяє з поневоленими народами їхні аспірації щодо відновлення їхньої волі і незалежності”.

Тож нічого дивного, що оце ганебне „осьвядченє” не знайшло позитивного відгуку серед польської молодшої генерації, зокрема студіюючої молоді. Воно говорить тільки про те, що деяких польських політиків історія ще досі нічого не навчила, що вони все ще тупцюють тим самим фальшивим і негідним шляхом.

Згубивши історичний розум і чуття реальності у відношенні до України, ці політики ніяк не хочуть зрозуміти, що „чудо Польщі”, створене диктатором Пілсудським, було насправді наслідком збігу політичних обставин в 1917-1920 рр. Не хочуть вони зрозуміти, що поверсальська Польща це була штучна сумішка

етнічних територій і народів. Тож своє 20-літнє існування завдячувала та Польща тільки зрадливій політиці, обманам, диктатурі і насильству.

Український нарід в Галичині боровся проти польської окупації, домагався суверенних прав господаря. 10 вересня 1919 р. договором у Сен Жермені біля Парижу держави Антанти гарантували Східній Галичині повні права. 20 серпня 1920 р. договором у Севрі признано Галичину як окрему державну територію і визначено її кордони з Польщею, Чехо-Словацькою і Румунією. Поляки своєю зрадливою політикою і інтригами поза спинами українців в урядах держав Антанти впорскували отрую проти Західньої України, а нашому народові пришили ярлик: „вони також комуністи”.

І, не зважаючи на все це, український нарід пережив найтяжчі умовини польської окупації і морально вийшов переможцем. Він не дав себе засимілювати, бо всім корінням був зв'язаний з своїми державно-історичними традиціями. Він жив своїм власним політичним життям, своєю національною культурою і ідеалістичною духовістю.

Дати 1 листопада 1918 р. — проголошення Західньої України незалежною державою, та 22 січня 1919 року, коли Галичина, Закарпатська Україна і Буковина об'єдналися з Великою Україною в єдину Самостійну Соборну Українську Державу — глибоко вписалися в пам'ять і серце українського народу. І тому Акт 30-го червня 1941 р., яким ОУН під проводом сл. п. Ст. Бандери відновила українську державність є продовженням історії України в її боротьбі за визволення від всяких окупацій.

Поляки, які дадуть собі труду вивчити героїчну історію України, переконаються, якою божевільною авантюрою було б для Польщі вибиратися колись у похід проти вільної і незалежної України.

Як видно із згаданого вище „осьвядченя”, залицання деяких українських політиків, зокрема висланців „двійкарів” з Європи, нічого не допомогли в українсько-польському діалозі. І тому, що вороги української соборности не сплять, українська еміграція мусить знайти між собою спільну лінію всеукраїнської політики і співпраці на форумі АВН. Вона не сміє чекати, а мусить вийти противникові назустріч і стримати його тут, в Чікаго, Вашингтоні, Лондоні чи Парижі, поки він ще слабкий.

Маємо зробити все, щоб справа визвольної боротьби поневолених Москвою народів, а передусім України, висунулася на передове місце світової політики. Мусимо фактами заставити світ говорити про українську соборну незалежність, як самозрозуміле явище.

Якщо б поляки з історичної точки зору поглянули на сьогоднішню кошмарну дійсність, подумали над долею свого народу в большевицькій неволі, то вони не шукали б приятелів і союзу в ворогів України, а шукали б зближення і модусу вивенді з українським

I. B.

ПРОКЛЯТТЯ ЗЛОГО ВЧИНКУ

Друга світова війна показала ще краще, ніж перша, як занепала мораль у міждержавних взаєминах. Західний світ виграв обидві війни, але не виграв боротьби за справжній мир, бо будував його на кривді й насильстві. Коли пригадуємося над тим, пригадується крилата фраза Гете, що її дав я як наголовок оцій статті. Морально програв Захід обидві війни, бо рішив християнські заповіді ділити між Христом і сатаною. На наших очах в останніх десятиліттях діються такі речі, що інколи хочеться сказати: хтось пошував спосіб думання людини. Хтось скаламугив і почування людей, бо і в приватному житті бачимо, як нехтується освячені століттями етичні засади. Грізним мementом нинішньої доби є, наприклад, факт, що для старших людей і німецьких батьків нема вже часто місця в американській родині.

Людство пішло вперед у техніці й винаходах, але морально воно котиться у пропасть. Модерна людина заперечила Бога й захотіла бути мудрою, як сам Бог. Наслідки цього такі, що Прометеїв огонь, стягнений людиною з неба, спалює її, а надбання цивілізації обертаються проти неї.

Спекулятивне християнство Заходу докотилося вже до дна лицемірства. З одного боку воно ніби відгороджує себе від комунізму, а з другого — йде з ним на угоду. Це страшенно деморалізує сіру масу. Рідкістю стає людина чесна, про яку сказав Франко:

Блаженний муж, що серед гвалту й гуку
Стоїть, як дуб, посеред бур і грому,
На угоду з підлістю не простягає руку,
Волять зломатися, ніж поклонитися злomu.

Відколи існує московський більшовизм, помічаємо, що на Заході якісь тасмні сили безупину допомагають йому. Ця мафія фінансу-

---

народом на базі АВН. А політична концепція АВН у відношенні до всіх поневолених народів є найбільш конструктивною і логічною з усіх політичних концепцій і доктрин. Вона дає сенс і ціль майбутньому, несе народам і людині волю, засновану на Божій Правді і Його незмінних моральних законах.

вала большевицьку революцію 1917 року, вона й сьогодні продовжує свою роботу.

Західний світ програв морально першу світову війну, бо 14 пунктів Вілсона знехтували версальські миротворці 1918 року. В 10-ій точці своєї промови на конгресі 8 січня 1918 р. сказав Вілсон: „Народам Австро-Угорщини, яким бажасмо забезпечити місце серед народів, треба дати нагоду для автономного розвитку”. А 4-та точка його промови з 11 листопада 1918 р. домагалася заспокоєння всіх національних рухів, щоб не давати нових причин до спорів і ворожнечі, які могли б порушити спокій Європи й викликати нову війну. Хоч президент Америки проголосив, що війна не повинна бути закінчена актом помсти, що ніякий народ не повинен бути пограбований чи покараний, сталося зовсім інакше. Версальський договір став наругою над 14-ма точками Вілсона.

Чотири потуги, на яких спочивав порядок старої Європи, знищено. Росія звернулася до більшовизму, Туреччину розшматовано до анатолійських посілостей, Австрію поділено на ряд нежиттєздатних малих держав, велику частину німецької території віддано полякам. У Німеччині почалися бунти матросів у Вільгельмсгафені, Кілі, Любеку і в Гамбурзі, вибухли комуністичні повстання в Дюссельдорфі, Кельні, Кобленці, Майні. Надаремно Ллойд Джордж перестерігав, що насильне включення двох мільйонів німців до Польщі стане причиною нової війни в Середній Європі. Творці версальського договору приглядалися спокійно, як польський генерал Желіговський займав Вільну, а Корфанти вдарив на Шлезьк. Спокійно приглядалися антантські залоги, як полк литовської кінноти займав Клайпеду, хоч там було всього 10% литовського населення.

Еспанська громадянська війна показала ще маркантніше моральну гнилизну західного світу. Кожний школяр, глянувши на мапу, міг би сказати, що означала б комуністична перемога в Еспанії для цілої Європи. А все ж таки англійський прем'єр Еттли ще 1951 р. називав режим ген. Франка, національного героя Еспанії, таким самим лихом, як пануван-

ня НКВД в ССРСР. Декан з Кентербері в своєму заклику з 18 квітня 1937 р. став виразно в обороні еспанських комуністів. Він сказав: „Це неправда, що червона Еспанія є ворог релігії, навпаки, я був очарований релігійністю, яка є нині в Еспанії”. А історичні факти говорять, що в Еспанії знищено тоді понад 20 тисяч, себто мейже третину, всіх церков, каплиць і монастирів. Матеріал із церков зужито для направи доріг, а безцінні скарби музею Прадо вивезено до Одеси. Тоді ж Рабіндранат Тагор апелював до совісти світу: „Поможіть демократії, поможіть цивілізації й культурі!”

През. Рузвелт відкликав із Москви Буллита, ворога комунізму, і замінив його своїм другом Дейвісом, який переконував, що ССРСР вже давно вилікувався від революційних дитячих хвороб, теорії Леніна, і під владою Сталіна йде спокійна відбудова держави; що незабаром ССРСР, перейшовши еволюцію, стане нормальною демократичною державою, бо Сталін — це „мудра людина”. Він доказував, що в світі є тільки дві держави, ЗДА і ССРСР, які в разі потреби можуть витримати найдовшу війну. Вони відділені океанами, їх інтереси не йдуть між собою врозріз, отже, ЗДА мусять мати союз із ССРСР, бо тоді спинять вони всякого напасника і зможуть завести тривалий мир у світі. Дейвіс ілюстрував свої твердження про „демократичність” ССРСР такими аргументами: советські комісари дістають лише 500 рублів платні, советський народ співає на святах і під час роботи, в ССРСР зразкова суспільна опіка, бібліотеки й дитячі садки по фабриках тощо. Він не змінив своєї думки про ССРСР навіть у 1937 році, коли бачив жажливу чистку, в якій згинули сотні тисяч людей. Він навіть не кліпнув повікою, коли бачив, як верхівку старої большевицької інтелігенції видавали катові, коли гинула червона генераліція, коли чув із уст самого Сталіна, що по тій чистці більше як півмільйона нових службовців прийде до державного апарату. Він посилав до Вашингтону звідомлення, з якими погоджувався й Вінстон Черчілл: „Жорстока, але, може, необхідна військова й політична чистка в ССРСР.”

Характеристичним епізодом із часів дипломатичної співпраці Рузвелта із Сталіном є факт, що Рузвелт хотів дати Советам доступ

до Нарвіку і Скіботену. Тільки велике обурення норвезького народу й короля на вигнанні стримало Рузвелта від того.

В ім'я правди слід ствердити, що союз із червоною московською гідрою почали монтувати західні альянти далеко скоріше, ніж Гітлер. Гітлер зробив це щойно пізніше, щоб вибити альянтам атут із рук. Коли Польща 1939 року намагалася забезпечити себе від Німеччини переговорами з західними потугами, Захід і Німеччина почали наввипередки пов'язувати союз із Москвою. Альянти почали тоді торгувати долею балтійських народів, а щойно пізніше пішов їх слідами Гітлер. Далядьє зрадив 13 липня 1946 року, що не тільки балтійські держави були проти своєї волі „доручені опіці ССРСР”, але також перемарш советських військ через територію Польщі й Румунії мав бути запевнений.

Так домовилися західні держави в Москві напередодні війни. Аж у травні 1939 року, коли почули німці з уст Чемберлена, що переговори Заходу з Советами доходять до успішного кінця, дозрів у Німеччині гротесковий плян спаралізувати дипломатів Заходу. І тоді виринув на овиді поділ Польщі. І тоді большевицький кривавий диктатор усунув з комісара закордонних справ Літвінова, що мав марку експонента Заходу й речника мирної політики Москви, а призначив на його місце Молотова, свою найдовіренішу людину, речника послідовної національної московської політики. В Москві віджили старі пляни відносно Польщі, Балтики, Фінляндії, Балкан і Дарданеллів.

Хитрий грузин рівночасно переговорював із Заходом і Німеччиною, використовуючи сприятливі обставини, щоб посунутись далі на захід. Обережно ставить московська тактика крок за кроком, і хоч із початком серпня 1939 року був уже підписаний військовий договір із Заходом, Сталін переходить на бік Гітлера, бо цей дає йому більше. Німецький посол у Москві, граф Шульленбург, з доручення Гітлера заявляє Молотову, що згідно з плянами Гітлера між Балтикою й Дарданеллами нема проблеми, в якій не можна було б порозумітись. Сталін приймає 23 серпня Ріббентропа й погоджується, щоб вістка про ці відвідини була оприлюднена. Гітлер тріюмфує, а обманена західня військова місія покидає Москву. Чем-

берлен перестерігає Гітлера листом, що Британія навіть в обличчі нового положення збереже гарантії для Польщі. Японський посол у Берліні приголомшений, Муссоліні збентежений несамовито зміненою ситуацією, бо бачить, що провід осі перейшов на Німеччину. У протоколі конференції Ріббентропа із Сталіном у Москві з німецькою докладністю записані навіть тости. Сталін, підносячи чарку за здоров'я Гітлера, сказав: „Я знаю, як сильно німецький нарід любить свого фюрера, тому я п'ю за його здоров'я”. Протоколи закінчуються незвичайною для дипломатичного стилю заявою Сталіна: „Советський уряд трактує новий пакт дуже поважно; він може словом честі заручити, що ССРСР не обманить свого партнера”. Але коли двері за Ріббентропом закрилися, Сталін сказав до Молотова: „Це Гітлер проголосив війну Советському Союзові!”

Коли Гітлер з легкої руки робив концесії Сталінові, то він тільки тому був такий еластичний, що наперед був рішений віддати території відбити назад. Гітлер уклав пакт із Сталіном, щоб зламати загрозу оточення. Так Сталін обманув Захід і Німеччину, а пізніше став тим третім, що сміявся і з Рузвелтової і з Гітлерової політики. Союз Гітлера із Сталіном не був щирий. Гітлер таки пішов війною на Сталіна в червні 1941 року, а „авангард пролетаріяту” і „охоронець революції”, червона армія, воліли іти в полон, як воювати за советську владу. Щойно за 300 кілометрів від кордону, на „лінії Сталіна”, зібралися большевики для сжоротиву й пішли з масою танків проти німецького клина на Смоленськ. Але маса згубилася в просторі й не виявила ні мудрої стратегії, ні високої моралі. Армія Будьонного в одній тільки битві втратила 665 тисяч полонених, 3.718 гармат і 884 танки. Німці стали під Ленінградом. У Москві постав хаос, уряд утік, виїхали дипломатичні місії до Куйбишева. Ніхто з тих дипломатів не сумнівався, що дні ССРСР пораховані.

Інакше було з союзом, що його уклали західні держави з Сталіном, коли Гітлер напав на ССРСР. Той союз був сердечний до кінця, і наслідки його ми ще досі відчуваємо. Альянти врятували ССРСР від розгрому. З Америки до ССРСР доставлено 14.795 літаків, 7.056 танків, 51.503 джипи, 8.070 тракторів, 375.883 ван-

тажні авта, 1.078 мільйонів доларів машинами, 107 мільйонів ярдів бавовни, 62 мільйони ярдів вовни, разом усього добра на 11 мільярдів доларів, не рахуючи кораблів, які мусли те все доставити. З Англії від 17.X 1941 до 31.III 1944 доставлено до ССРСР, побіч величезної кількості зброї й амуніції, 5.030 панцерних возів і 6.778 літаків, а далі сирівці на суму 39 мільйонів фунтів стерлінгів.

Черчілл під час війни викинув за борт усе, що сказав про большевизм раніше. Ще 20 січня 1940 р. він говорив у радіо: „З усіх тираній історії большевицька найгірша. Невільництво большевизму гірше від смерті”. А тепер ось як малював він образ ССРСР і німецьку небезпеку: „Я бачу російських вояків, як боронять вони свою батьківщину, як матері й жінки моляться за своїх оборонців. Бачу десятки тисяч російських сіл, де дівчата сміються і діти граються. І бачу нацистську воєнну машину, як вона їх розчавлює. І бачу теж тупі маси тої гунської солдатески, що, як сарана, повзе по країні”.

Народи ССРСР зрадив Захід. Зрадив їх Гітлер, але зрадили також Черчілл, Рузвелт і західня демократія.

Гітлер сподівався розвалу „великої коаліції” в момент, коли большевики ввійдуть до Середущої Європи, а найпізніше, коли досягнуть спільну із західними альянтами границю. Він усе ще вважав советофільську політику Рузвелта за тактичний маневр і вірив, що альянти звернуться проти ССРСР. Але помилився, бо союз Заходу з большевиками був щирий. Він не перестав таким бути навіть ще кілька років по війні, коли большевики вже скинули маску й розкрили своє справжнє обличчя, коли тисячі збігців із Сходу воліли відбирати собі в муках життя, ніж вертатися на „родіну”. Рузвелт думав поважно, кажучи: „Нацисти мусять бути божевільними, коли вірять, що зможуть придумати таку пропаганду, яка була б всилі британський, американський і китайський уряди і їх народи проти Росії або Росію проти нас під'юдити”. В Англії думали те саме. „Spectator” казав: „... в майбутньому треба ще більше затіснити зв'язки з Советським Союзом, щоб большевицька суходільна потуга, сполучена з англо-американською морською потугою, володіла світом”.

Ікер

ЧОМУ РОЗБИЛОСЬ ПАРТНЕРСТВО?

Фейлетон

Однодневна візита президента Кеннеді в нашій Метрополії, получена з історичною його промовою на пленумі Об'єднаних Націй, немалою мірою схвилювала, а то й збентежила моїх добрих сусідів і земляків з Вібрецького повіту, панства Татухів. Що, з окрема, вивело з рівноваги дорогу землячку, пані Татушиху, це пряме запрошення пана президента, скероване на адресу Советів, відбути з ними спільну прогулянку ракетою на Місяць...

— Та чого? За чим?.. Хіба по другу голову! — сердито ремствувала пані Татушиха. — І з ким він хоче посилати наших бойсів у та-

кий далекий світ — аж на Місяць?.. З такими харцизами, як большевики? Теж партнерів знайшов, нівроку! А що такому, генгстерові викинути по-дорозі чоловіка з ракети?.. Або зіпхнути з Місяця на землю? Стільки, що раз плюнути!

— Велл, — забрав слово пан Татух, знявши з носа окуляри, — колись, в Старому Краю, розповідали таку байку, як то хлоп хлопа взяв на вили і викинув на місяць. А ти, небого, збираєшся скидати чоловіка з Місяця на землю, ще поки туди заїхав і ракету запаркував... Гм! То не така проста справа — подорож на Мі-

Японський прем'єр Сузукі думав, що през. Труман реальніше оцінить положення світу, ніж Рузвелт. Але помилився. Труман пішов слідами свого попередника. Що більше, він ще втягнув ССРСР у війну проти Японії, і за його пляном ССРСР став такою ж потугою в Азії, як в Європі.

Плян Моргентав комуністи цілого світу привітали з захопленням, бо навіть кожний тупоум міг передбачити, що після реалізації такого пляну німецький народ, доведений до розпуки, кинеться в обійми комуністичної революції. Твердим умовинами, подиктованими Японії, Труман відкрив комунізмові дорогу в усій східній Азії.

Ілля Еренбург, творами якого Захід захлистувався ще далеко до війни, розпугав бестію в масах, що вдерлися до Німеччини. Масове гвалтування німецьких жінок, малолітніх дівчат і старих бабунь позначило дорогу червоної армії. Мільйони тікали в панічному страху від зганьблення і знищення і тікали, щоб згинуть від фосфорових бомб, щоб замерзнути в снігу край вулиці, щоб бути розчавленими на вулицях від танків червоної орди. Червоне летунство тепер приступило до акції й кидало свої бомби на збігців. Советська фльота виповзла із своїх сховків і топила кораблі з цивільними втікачами. А „вільний світ” радів і оплескував подвиги східнього союзника. Також у столицях неутральних дер-

жав святкували вхід червоної армії до Берліну в екстазі захоплення. Свідомством страшного упадку моралі залишиться в історії ганебна справа видачі англійцями козаків в травні 1945 року. Двічі збрехали переможці, коли запевняли козаків, що про видачу не може бути й мови. Вкінці зрадили їх і видали на смерть.

У Нюрнберзі, серед трибуналу переможців, засіли й московські злочинці, гірші за тих, що їх вони мали судити. За кожним разом, коли оборона хотіла покликатися на Катинь, їй відбирали голос, бо бажанням переможців було затушувати злочини східнього союзника.

На сторожі миру поставили переможці Організацію Об'єднаних Націй. Вона не виправдала надій і допомагає поневолювати народи (Катанга). І нас це не дивує. Адже цю організацію покликано до життя на спілку із Сталіном, найбільшим злочинцем в історії людства.

І ось уже минуло кільканадцять років, як закінчилась війна найстрашніша в історії світу, а справжнього миру й досі нема. На овиді збираються чимраз більше чорні хмари, погрожуючи новою війною. Світ починає, на жаль, дуже поволі розуміти, що справжній лад і мир можна будувати тільки на твердих моральних основах. Над сьогоднішнім західнім світом тяжить прокляття злого вчинку.

сяць! Мовляв — сіли та поїхали. Насамперед треба піти до адвоката і списати контракт, тобто умову: хто платить за газоліну, хто за оливу, хто покриває інші експензи. То ж дорога не близька, як зі Сумівки на Союзівку, є куди махати хоч би й ракетою.

— Та хто заплатить? — перебила його мову пані Татушиха, — звісно, Хрущов не дурний купувати газоліну, зіпхне всі видатки на дядька Сема! А хто потім відчує це на своїй шкурі: бідний американський робітник, як прийдеться платити податок!

Пан Татух похитав задумано головою:

— Гм!.. А мені здається, що той бизнес, то значить партнерство наших з рускими, не дійде до ціли.

— Ой, дай Боже, щоб не дійшов! — побожно зідхнула моя дорога землячка. — Щоб Дух Святий просвітив нарешті голови нашим лідерам і сохранив їх від усякої спілки з дияволом!

— Ба! То ще не знати, хто тут буде мати перше слово — Дух Святий, чи Микита Хрущов?.. Мені так бачиться, що таки Микита. Він, циган, на такий бизнес не піде і контракту з нашим президентом не підпише. Може й підписав би, якби не той тяжкий скандал, що стався у Нью Йорку якраз тоді, коли президент тримав промову в Об'єднаних Націях.

— Що ж то за скандал?.. Я нічого не чула.

— А, ти не чула, бо той комунікат до Петра Яреми ще не дійшов. А я чув на власні вуха, як говорили на радіо, що до цього гаражу, де наш президент паркував свою лімузину, пролізли якісь хулігани, обрізали гуми на колесах, а машину обхляпали якоюсь мазюкою.. І пропало! Камінь в воду! Нікому волосок із голови за те не впав. Коли ж донесли про це Хрущову, то він мав сказати: „Велл, як за обрізані колеса президента Америки не сидить досі в криміналі пів Нью Йорку, то ми такого партнера не респектуємо і на Місяць з ним не полетимо!” Все! Де-цо!

— Ну, то й слава Богу! — перехрестилась пані Татушиха. — Казали ж колись в Старім Краю: „Немає нічого злого, щоб на добро не вийшло”.

СКЛАДАЙТЕ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД!

(Продовження з 2-ої стор. обкладинки)

Збіркова листа ч. 46 — збірщик Володимир Шудан — дол. 8.00.

Збіркова листа ч. 49 — збірщик Іван Гаврилів — дол. 154.00.

Збіркова листа ч. 50 — збірщик Михайло Лаврів — дол. 142.00.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Збіркова листа ч. 68 — збірщик Михайло Дяків — дол. 25.00.

Збіркова листа ч. 69 — збірщик Богдан Казанівський — дол. 68.00.

Збіркова листа ч. 70 — збірщик д-р Іван Скальчук — дол. 101.00.

Збіркова листа ч. 71 — збірщики: М. Бесага і І. Майчук — дол. 235.00.

Збіркова листа ч. 72 — збірщик Левко Леськів — дол. 33.50.

Збіркова листа ч. 73 — збірщики: Омелян Варилко, Дамян Зазуляк — дол. 41.00.

Збіркова листа ч. 74 — збірщик Богдан Бронислав — дол. 46.00.

Збіркова листа ч. 75 — збірщик Петро Ткач — дол. 64.00.

Збіркова листа ч. 76 — збірщик Григорій Івасків — дол. 34.50.

Збіркова листа ч. 77 — збірщики: Андрій Мідзяк, Микола Пришляк — дол. 136.00.

Збіркова листа ч. 78 — збірщик Василь Лесів — дол. 27.00.

Збіркова листа ч. 79 — збірщики: Володимир Собків, С. Волянук — дол. 85.00.

Збіркова листа ч. 80 — збірщики: Володимир Собків, С. Волянук — дол. 39.00.

Збіркова листа ч. 81 — збірщик Андрій Кушнір — дол. 54.00.

Збіркова листа ч. 82 — збірщик Павло Кучерявий — дол. 210.00.

Збіркова листа ч. 83 — збірщик Володимир Собків — дол. 24.00.

Збіркова листа ч. 84 — збірщик Василь Столяр — дол. 25.50.

Збіркова листа ч. 85 — збірщик Василь Столяр — дол. 31.50.

Збіркова листа ч. 86 — збірщик Михайло Гарасимів — дол. 34.50

Збіркова листа ч. 87 — збірщик інж. Василь Послушний — дол. 55.00.

Збіркова листа ч. 88 — збірщик Василь Столяр — дол. 44.00.

Збіркова листа ч. 89 — збірщик Василь Столяр — дол. 42.00.

Збіркова листа ч. 90 — збірщик Роман Римарчук — дол. 45.75.

Збіркова листа ч. 91 — збірщики: Марусяк, Лазовський — дол. 173.00.

Збіркова листа ч. 92 — збірщики: М. Тимків, Т. Мечник — дол. 54.00.

(Продовження на 3-ій стор. обкладинки)

Збіркова листа ч. 93 — збірщик Яким Козель — дол. 54.00.

Збіркова листа ч. 94 — збірщики: Семен Лупацій, Стефан Ковалишин — дол. 77.00.

Збіркова листа ч. 95 — збірщик Роман Беднарський — дол. 60.00.

Збіркова листа ч. 376 — збірщики: Іван Басараб, Стефан Рад — дол. 52.00.

Збіркова листа ч. 377 — збірщики: Володимир Собків, Волянюк — дол. 15.00.

Збіркова листа ч. 378 — збірщики: Володимир Собків, Стефан Рад — дол. 23.00.

Збіркова листа ч. 379 — збірщики: Григорій Захарко, Стефан Рад — дол. 26.00.

Збіркова листа ч. 380 — збірщики: Стефан Ковалишин, Семен Лупацій — дол. 139.50.

Збіркова листа ч. 381 — збірщик Микола Ружилович — дол. 37.00.

Збіркова листа ч. 382 — збірщик д-р Ярослав Бернадян — дол. 47.00.

Збіркова листа ч. 383 — збірщики: Юрій Синьович, І. Матійків — дол. 122.50.

Збіркова листа ч. 384 — збірщик Маріян Шаран — дол. 114.00.

Збіркова листа ч. 385 — збірщики: д-р Я. Бернадян, В. Осідач — дол. 47.00.

Збіркова листа ч. 386 — збірщик Іван Гайдучок — дол. 63.00.

Збіркова листа ч. 387 — збірщик Микола Бесага — дол. 17.00.

Збіркова листа ч. 389 — збірщик Івж. Василь Послушний — дол. 8.00.

Збіркова листа ч. 390 — збірщик Мирослав Івасів — дол. 44.00.

Володимир Мартинюк, Чикаго, Ілл., збіркова листа ч. 275 — дол. 20.00.

ДІТРОИТ

Збіркова листа ч. 126 — збірщик Василь Савчин — дол. 61.50.

Збіркова листа ч. 127 — збірщик Дмитро Сулима — дол. 60.00.

Збіркова листа ч. 128 — збірщик Микола Ковалик — дол. 55.00.

Збіркова листа ч. 129 — збірщик Петро Куций — дол. 48.00.

Збіркова листа ч. 130 — збірщик М. Федішин — дол. 36.00.

Збіркова листа ч. 131 — збірщик Іван Карпак — дол. 25.00.

Збіркова листа ч. 132 — збірщики: Теодор Тимочко, Богдан Верещинський — дол. 58.00.

Збіркова листа ч. 133 — збірщик К. К. — дол. 102.00.

Збіркова листа ч. 134 — збірщик А. Кульчицький — дол. 67.00

Збіркова листа ч. 135 — збірщик Михайло Пшеничний — дол. 60.00.

Збіркова листа ч. 136 — збірщик М. Заблоцький — дол. 77.00.

Збіркова листа ч. 137 — збірщик М. Воскрес — дол. 57.00.

Збіркова листа ч. 138 — збірщик В. С. — дол. 90.00.

Збіркова листа ч. 139 — збірщики: П. Демчук, Р. Собків — дол. 136.75.

Збіркова листа ч. 140 — збірщик Осип Шулик — дол. 6.00.

Збіркова листа ч. 141 — збірщик А. Никончук — дол. 69.00.

Збіркова листа ч. 143 — збірщик Володимир Рижий — дол. 33.00.

Збіркова листа ч. 144 — збірщик Богдан Скасків — дол. 19.00.

Збіркова листа ч. 145 — збірщик Я. Д. — дол. 40.00.

Збіркова листа ч. 145/а — збірщик Я. Д. — дол. 10.00.

ІОНКЕРС, Н. Й.: Відділ ООЧСУ — дол. 229.10.

ДЖЕРЗІ СІТІ: Панство Ващуки — дол. 10.00.

БАЛТІМОРЕ

Збіркова листа ч. 171 — збірщик Володимир Стельмах — дол. 69.00.

Збіркова листа ч. 172 — збірщик Омелян Монастирський — дол. 11.00.

Збіркова листа ч. 173 — збірщик Володимир Блашків — дол. 29.00.

Збіркова листа ч. 175 — збірщик Микола Турик — дол. 32.00.

Збіркова листа ч. 176 — збірщик Володимир Стельмах — дол. 48.00.

Збіркова листа ч. 180 — збірщик Б. Мельник — дол. 11.00.

ТРЕНТОН: Відділ ООЧСУ — дол. 229.28.

АЛЛЕНТОВН

Збіркова листа ч. 201 — збірщики: С. Муха, Іван Гаянч — дол. 17.00.

Збіркова листа ч. 202 — збірщики: Іван Морковчук, Микола Пукшин — дол. 33.00.

Збіркова листа ч. 203 — збірщики: Іван Морковчук, Микола Пукшин — дол. 53.00.

Збіркова листа ч. 204 — збірщики: Дмитро Гудз, М. Качмар — дол. 36.00.

ПІТСБУРГ-ЕМБРІДЖ

Збіркова листа ч. 210/а — збірщик Андрій Глушко, Ембрідж.

По дол. 10.00 — А. Глушко.

По дол. 5.00 — М. Кардаш, 108 Відділ Укр. Нар. Помочі.

По дол. 3.00 — М. Строк.

По дол. 2.00 — Т. Грицик, С. Питришин, В. Іваськевич, М. Форись.

По дол. 1.00 — Ф. Федорко, Г. Бірців, Я. Лисяк, М. Галадза, М. Шашкевич, І. Кочан, І. Гарбінський, А. Судія, Л. Гнідзюх, І. Шміт, І. Полюселі, Е. Тейлор, Дж. Тейлор, Дж. Срафин, Ф. Домінік, Г. Лазар, Т. Зелінський.

Збіркова листа ч. 210 — збірщик Іван Дяківський, Ембрідж.

По дол. 5.00 — І. Дяківський, О. Гяк, Ю. Іваськевич.

По дол. 3.00 — О. Мицак.

(Продовження на 4-ій стор. обкладинки)

По дол. 3.00 — А. Харко, І. Льчишин, І. Левицький, о. М. Федорович, Г. Бірців, І. Ясиницький, М. Шалагіда, І. Антоник.

По дол. 1.00 — М. Іваськевич, Б. Чермак, І. Гось, М. Грицковян, Ф. Фаза, О. Шостак.

Збіркова листа ч. 210/с — збірщик Іван Дяківський, Ембрідж.

По дол. 3.00 — Н. Н.

По дол. 2.00 — Н. Н., М. Криса, А. Ларвіч, М. Ларвіч, М. Бренчак.

По дол. 1.00 — М. Гладьо, В. Гладьо, Г. Форис, М. Ливицький, В. Шалагіда, В. Ясиницький, І. Кухарський, П. Рановський, М. Фук, Т. Івасик.

ПІТСБУРГ — Відділ ООЧСУ — дол. 277.00.

БОФАЛО — Українська Радіопрोगрама Шарвана — дол. 175.00.

РОЧЕСТЕР

Збіркова листа ч. 231 — збірщик Павло Яковина — дол. 95.00.

Збіркова листа ч. 232 — збірщик Павло Яковина — дол. 112.00.

Збіркова листа ч. 233 — збірщик Микола Гудзоватий — дол. 82.00.

Збіркова листа ч. 234 — збірщик Дмитро Козленко — дол. 10.00.

Збіркова листа ч. 235 — збірщик Іван Ряпка — дол. 105.00.

Збіркова листа ч. 236 — збірщик Іван Ряпка — дол. 73.50.

Збіркова листа ч. 237 — збірщик П. Бездух — дол. 102.00.

Збіркова листа ч. 238 — збірщик М. Білоус — дол. 36.00.

Збіркова листа ч. 239 — збірщик П. Балко — дол. 102.00.

Збіркова листа ч. 240 — збірщик Петро Балко — дол. 75.50.

БЕТЛЕГЕМ

Збіркова листа ч. 256 — збірщик Володимир Загвдовський.

По дол. 6.00 — І. Швець.

По дол. 5.00 — В. Ковалик, В. Кацанир, В. Загвдовський, П. Гентиш.

ЛЬОС АНДЖЕЛОС, КАЛІФОРНІЯ — Відділ ООЧСУ — дол. 50.00.

ПАЛАТАЙН, ІЛІ.

Збіркова листа ч. 271 — збірщик Олекса Васьків.

По дол. 10.00 — Ф. Семчишин, О. Васьків, І. Коцко, Ф. Комар, М. Тихий.

По дол. 5.00 — В. Вацвин, С. Шевчук, В. Врагор, І. Дидина.

По дол. 2.00. — А. Петрик, Волощук, С. Гедзик.

ОМАГА, НЕБРАСКА

Збіркова листа ч. 276 — збірщик Андрій Сематчин — дол. 68.00.

Збіркова листа ч. 277 — збірщик Андрій Сематчин — дол. 35.00.

ЧЕСТЕР, ПА. — п. П. Мисак — дол. 3.00.

АВБУРН, Н. И.

Збіркова листа ч. 301 — збірщик п. Михайло Латанишин.

По дол. 5.00 — П. Пироганич, М. Латанишин, М. Кіналь, Г. Гавришків.

По дол. 3.00 — С. Гусак, Р. Лемчак.

НЮ-БРІТЕЙН, КОНН.

Збіркова листа ч. 321 — збірщик Осередок СУМА ім. „Вроди” — дол. 57.00.

Збіркова листа ч. 322 — збірщик Осередок СУМА ім. „Вроди” — дол. 39.00.

Збіркова листа ч. 323 — збірщик Осередок СУМА ім. „Вроди” — дол. 13.00.

МІЛВОКІ, ВІСК.

Збіркова листа ч. 331 — збірщик Григорій Курілець — дол. 54.00.

Збіркова листа ч. 333 — збірщик Іван Макар — дол. 24.00.

Збіркова листа ч. 334 — збірщик Йосиф Ваглай — дол. 24.00.

ТРОЙ, Н. И.

Збіркова листа ч. 346 — збірщик Володимир Терновий — дол. 48.00.

Збіркова листа ч. 346/а — збірщик Відділ УККА — дол. 31.00.

ВАШІНГТОН, Д. С.

Збіркова листа ч. 351 — збірщик п. Теодор Царик. По дол. 5.00 — Т. Царик, Н. Н.

По дол. 2.00 — Б. Кудрик, М. Царик, д-р О. Котик-Степанович, В. М.

По дол. 1.00 — д-р Я. Шавяк, І. Гарднер, М. К., д-р Ю. Старосольський.

Збіркова листа ч. 352 — збірщик Володимир Маєвський.

По дол. 5.00 — В. Ю. Маєвський.

По дол. 2.00 — д-р Я. Гелета.

По дол. 1.00 — О. Зенюк, С. Кондрат, А. Слота, інж. Т. Дячок, Я. Кіндрат, інж. Л. Джумінський, проф. д-р Т. Залуцький, Н. Шуст, інж. І. Вітковицький, Н. Пилипець, Я. Мелех, В. Сьокало, В. Леджер, П. Задорецький, І. Шуст, В. Михалюс, мгр. В. Процінський, д-р П. Оришкевич, І. Михалюс.

Збіркова листа ч. 353 — збірщик П. В.

По дол. 1.00 — П. Винник, В. Семців.

По дол. 0.25 — І. Ярмула.

Збіркова листа ч. 354 — збірщик Володимир Маєвський.

По дол. 2.00 — Е. Скоцько.

По дол. 1.00 — Н. О. Шей, М. Криворук, П. Одарченко, проф. О. Повстенко, мгр. К. Варварів, П. Швець, М. Мандрик, інж. В. Семянців, Ю. Повстенко, Ю. Карпин, Н. Н., Н. Н.

Збіркова листа ч. 355 — д-р Михайло Кушнір — дол. 5.00.

ВСІМ ЖЕРТВОДАВЦЯМ ЩИРЕ СПАСИБІ!

(Продовження в наступному числі)